

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA BOHEMISTIKY

POEZIE J. H. KRCHOVSKÉHO

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Lucie Kropáčová

Vedoucí práce: Mgr. Lenka Krausová

OLOMOUC 2010

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně s použitím odborné literatury uvedené v bibliografii.

V Olomouci, 13. 5. 2010

Lucie Kropáčová

Za množství rad, inspirativních připomínek a zájem o mou práci děkuji
Mgr. Lence Krausové, své vedoucí bakalářské diplomové práce.

Obsah

0. Úvod	2
1. J. H. Krchovský a kontext české literatury	4
2. Specifické rysy poezie J. H. Krchovského – obecná charakteristika	7
2.1. Smrt aneb Život po životě	9
2.2. Sexualita	13
2.3. Lyrický subjekt aneb Já a Já	18
2.4. Prostor a čas	21
2.5. Nihilismus; postoj k Bohu	25
3. Inspirace	33
4. Formální stránka, versologický rozbor	39
5. Porovnání s poezií Ludřka Markse	43
6. Závěr	56
Anotace	58
Bibliografie	59

0. Úvod

Mezi současnými českými básníky zaujímá Jiří Hásek Krchovský významné místo. Jeho poezie je již více než dvacet let čtenářsky velice úspěšná a oblíbená. V naší práci se budeme zabývat nejvýraznějšími rysy a motivy básnického díla tohoto osobitého, původně undergroundového básníka.

Nejprve analyzujeme specifické a dominantní motivy v básních Krchovského, jako je smrt, sexualita, složitá psychologie postavy lyrického subjektu, nihilismus a sakrální motivy; pokusíme se rovněž proniknout do prostoru a času, do něhož básník své verše zasadil. Každému z těchto motivů věnujeme zvláštní kapitolu.

Pro lepší pochopení a uchopení poezie Krchovského je nutné zasadit jeho tvorbu do širšího kontextu nejen s jeho básnickými současníky, ale i s autory z období dekadence a fin de siècle, jejichž dílo mu také bylo inspirací.

Vzhledem k tomu, že Krchovský zvolil pro svou tvorbu formu básně, která má svá specifika, bude pro tuto práci nezbytné zabývat se i formální stránkou a versologií.

Poté, co si dostatečně vymezíme specifika básní Krchovského a uděláme si o jeho tvorbě hlubší představu, se pokusíme porovnat jeho poezii s dílem jednoho z jeho vrstevníků Lud'ka Markse, který bývá, stejně jako Krchovský, označován za neodekadentního autora; možná se nám podaří i poodhalit možné důvody, proč jeho tvorba stojí (oproti dílu Krchovského) spíše na okraji zájmu čtenářů. Zaměříme se zde především na zásadní principy, které uplatňují ve své poezii oba tito básníci a na jejich přístup k těmto principům; vnímat poté budeme nejen jejich vzájemné shody, ale i rozdíly.

Způsoby práce obou těchto autorů (především tedy Krchovského) si vždy doložíme na konkrétních příkladech z jejich tvorby.

Cílem bakalářské práce je poukázat na dominantní rysy básnické tvorby J. H. Krchovského; zamyslet se, proč právě jeho dílo vystupuje z řady děl průměrných básníků a tedy svým způsobem ukázat, v čem spočívá jeho přínos české literatuře a jejím čtenářům.

1. J. H. Krchovský a kontext české literatury

V sedmdesátých letech dvacátého století se v dosud nebývalé míře rozvinula tvorba autorů z tzv. undergroundu. Pro dílo undergroundových autorů, a to nejen literátů, ale i hudebníků (underground je obecně chápán spíše jako umělecký postoj) byl typický útočný postoj vyjadřující potřebu vzpoury a protestu proti společnosti a jejím uznávaným hodnotám. Jako předchůdce těchto textů lze uvést například autory americké tzv. beat generation či pop-artu¹. Mezi přední představitele básnického undergroundu patřili např. Egon Bondy, Ivo Vodsedálek, Ivan Martin Jirous, Jáchym Topol a J. H. Krchovský.

Jeden z nejmladších samizdatových a undergroundových básníků osmdesátých let, Jiří Hásek Krchovský (vlastním jménem Jiří Hásek) se narodil 22. dubna 1960 v Praze. Učil se zedníkem, školu však nedokončil. Nyní žije střídavě v Brně (v městské části Komín) a v Praze. V roce 1992 obdržel Cenu Revolver Revue za básnickou sbírku *Noci, po nichž nepřichází ráno*.

Svůj pseudonym si Krchovský vymyslel na základě podnětu od Egona Bondyho, který měl na něj především v počátcích Krchovského tvorby velký vliv. *Někdy v roce 1982 mi Egon Bondy doporučil, abych si z „konspiračních“ důvodů nějaký pseudonym našel. Na prázdninách u babičky jsem o tom přemýšlel. Její – respektive dnes už můj – domeček je přímo pod dnes už zrušeným hřbitovem. Samo slovo hřbitov by se mi hodilo, ale nedá se z něj udělat kloudné příjmení. Tak jsem přišel na synonymum krchov. Chtěl jsem, aby to bylo jméno, které by se mohlo vyskytnout v normálním životě, ale současně aby působilo trochu iracionálně. To se myslím podařilo. Když jsem se vrátil do Prahy, Bondy mu jsem to předložil ke schválení a on zapátral v mysli a nenašel tam nikoho stejného jména, tak mi to schválil. Smál se velice. Později jsem se*

¹ MACHALA, L.; PETRŮ, E.: *Panorama české literatury*. Rubico, Olomouc, 1994. str. 423

dozvěděl, že jsem mu ten pseudonym sděloval v místnosti, kde bylo odposlouchávací zařízení, takže ho první znali ti, kvůli kterým byl vymyšlen.²

Básnické sbírky Krchovského kolovaly od roku 1978 v autorských strojopisných opisech. Kromě eposu *Mumie na cestách* (rukopis z r. 1982), próz *Jakoby* (rukopis z r. 1983) a *Hodina navíc* (rukopis z r. 1984) tak byly šířeny sbírky *Procházka urnovým hájem*, *Neklid*, *Bestiální něha*, *Jarní elegie*, *Valčík s mým stínem*, *Poslední jaro*, *Zamilovaný dement* a *Nové valčíky*. Krchovský publikoval i v mnoha samizdatových sbornících a časopisech: *Fragment K* (Bratislava), *Pražské komunikace*, *Revolver Revue*, *Vokno*. Od roku 1989 byly ukázky z díla Krchovského vytištěny např. v periodikách *Tvorba*, *Literární noviny*, *Rok*, *Iniciály*, *Souvislosti*, *Lidové noviny*, *Host*, *Dotyky*, *Lichtungen* (Graz) a také v již zmiňovaných *Vokno*, *Revolver Revue* a *Fragment K* (Bratislava).

Své básnické sbírky Krchovský koncipuje jako autorské výběry z dosavadní tvorby. Ještě v samizdatové edici *Kde domov můj* vyšel výbor *Kruh kolem lůžka* (1986); jako samizdatovou bibliofilii vydal Krchovský i své básně z let 1986 až 1991 pod názvem *Mé lebký stín* (1991). Autor tedy napsal výše zmiňované básnické sbírky, z nichž udělal výběry, které později knižně vydal: *Noci, po nichž nepřichází ráno* (básně z let 1978–1991; Host, 1991), *Leda s labutí* (básně z let 1992–1996; Host, 1997), *Dodatky* (básně z let 1978–1996; Host, 1997), *Básně* (souborné vydání předešlých tří titulů; Host, 1998), *Vše nejlepší...* (básně z let 1978–1997; Maťa, 1998).

Krchovský publikoval v nejrůznějších samizdatových časopisech, např. *Už na to seru, protože to mám za pár* (Edice Expedice 1985), *9x kontra*. *Almanach básníků pražského undergroundu* (1987), *Na střepích volnosti* (1987), *Sborník pro Jana Lopatku a Andreje Stankoviče: k jejich pětáctýřiceti se zpožděním dvou let* (1987); *Narození v 60. letech* (1989), *Egonu Bondymu k 60. narozeninám* (Pražská imaginace 1990).

²

RULF, J.: Z pocitů příkladného měšťáka. *Reflex*. Praha, 29. 11. 2001. str. 25

Dekadentní a osobité texty Krchovského se staly inspirací i pro několik hudebníků. Můžeme jmenovat například skupinu O. P. N. (Ora pro nobis), která byla aktivní v době tzv. druhé undergroundové vlny. Krchovský zde hrál na saxofon a akustickou kytaru; skupina vydala CD *Procházka urnovým hájem*, které obsahuje nahrávky z let 1980 až 1989. V dnešní době Krchovský zhudebňuje své texty ve spolupráci s uskupením Krch-Off Band, kde působí jako zpěvák a hráč na kytaru. Skupině Krch-Off Band vyšlo v roce 2009 CD *Naposled*.

Popularita Krchovského způsobila, že se jeho poezie dočkala i televizní prezentace. Jmenujme např. jednu z částí čtyřdílného pořadu *Smělé verše* z roku 2003 (režie Tomáš Vorel), jeden díl televizního dokumentárního cyklu *Starty* (2002, režie Peter Filo), či první díl televizního cyklu o poezii *Česko jedna báseň* z roku 2007.

Máme-li se pokusit zasadit Krchovského do kontextu české literatury, musíme vzít v potaz nejen autory, kteří jsou považováni za jeho dekadentní předchůdce, ale i jeho současníky, ať už se jedná o folkové písničkáře či undergroundové básníky. Bylo by značně zjednodušující označit Krchovského jako přímého pokračovatele poezie Jiřího Karáska ze Lvovic, Karla Hlaváčka a Františka Gellnera, neboť přinejmenším stejně důležitým zdrojem inspirace Krchovského tvorby byli v mládí folkoví písničkáři (Vlastimil Třešňák, Vladimír Merta, Jaroslav Hutka), dále i Václav Hrabě. Později ho silně ovlivnili Ivo Vodsedálek a „učitel“³ Krchovského Egon Bondy.⁴

Krchovského poezie byla přeložena do několika cizích jazyků, např. do angličtiny, dánštiny či holandštiny.

³ viz výše.

⁴ HRUŠKA, P. a kol.: *V souřadnicích volnosti*. Academia, Praha, 2008. str. 96

2. Specifické rysy poezie J. H. Krchovského – – obecná charakteristika

Krchovského poetika obsahuje zcela jasně patrné znaky introvertnosti, uzavřenosti, tmy. Ve svých básních se nesnaží moralizovat, na nikoho neútočí, pouze provokuje tím, jak zachází sám se sebou. Ostrým a výstižným jazykem komentuje jeho lyrický subjekt sám sebe, což je jev, který není v poezii příliš obvyklý. Každá z básní představuje uzavřený příběh, odehrávající se v neurčitém čase, ale přesto, jak se můžeme domnívat, budou básně J. H. Krchovského vždy svým způsobem aktuální, proto se dají označit za nadčasové.

Básně Krchovského bývají pro svou často až morbiditu srovnávány s díly dekadentních autorů období fin de siècle, zejména pak s poezií Karla Hlaváčka, provokativní úvahy o životě v díle Krchovského vedou ke srovnání s básněmi Františka Gellnera.

Podle Vladimíra Křivánka⁵ je právě literárnost a důsledná stylizovanost charakteristická pro Krchovského poetiku, která zároveň nezapře již zmiňované dekadentní kořeny. Velmi příznačné jsou motivy smrti, zániku, nihilismu, snových světů a nebytí. Křivánek poukazuje i na formální stránku Krchovského poezie, a sice na fakt, že využitím tradičního vázaného verše, přehledné strofické struktury a mnohdy dosti nevynalézavých rýmů odkazuje na literárnost, antikvovanost a podivínskost tohoto svého básnického světa.

Vzhledem k tomu, že Krchovský začínal jako básník českého undergroundu, musel jím být ovlivněn a přirozeně bylo jeho počáteční dílo velmi podobné části undergroundové literární produkce. Tato podobnost spočívala především ve zobrazování všedních událostí, podbarvených optikou

⁵ KŘIVÁNEK, V.: *Kolik příležitostí má báseň: kapitoly z české poválečné poezie 1945-2000*. Brno: Host 2007.

bezvýchodnosti, odcizení a alkoholických vizí suplujících filozofické otázky smyslu života (reflexivní prózy Jakoby a Hodina navíc)⁶.

Mezi nejdominantnější rysy Krchovského poezie patří citelná ironie, skepse vůči lidskému bytí, úvahy o smrti, krutá něžnost, zvrácené sexuální představy až pornocentrismus, nihilismus, rozdvojení osobnosti. Všem zásadním motivům díla Krchovského se budu věnovat podrobněji v několika dalších kapitolách. Vzhledem k tomu, že Krchovský v české literatuře rozhodně nebyl jediný autor, který psal verše s dekadentní tematikou, pokusím se jej zde alespoň okrajově porovnat s ostatními takto laděnými spisovateli a vyhledat případné podobné rysy.

⁶ BROŽOVÁ, V.: Jiří H. Krchovský [online]. *Slovník české literatury po roce 1945*. ÚČL AV ČR, 7. 9. 2009, [cit. 11. 4. 2010].
Dostupné z
<<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=723>>.

2.1. Smrt aneb Život po životě

ZA SMRTÍ TEČKA, DVOJTEČKA, ČI OTAZNÍK

vznik, život, zánik... Konec, nebo znova vznik?

odpověď neznám: nechci ji znát, zatím ne

– zemřu-li, ztratím život! Ne, on ztratí mne...⁷

Motiv smrti prochází básněmi Krchovského jako všudypřítomný stín. Naprosto výmluvný je název Krchovského sbírky *Noci, po nichž nepřichází ráno*. „V jeho básních haraší lidské kosti, bílé lebky, často se společně s poetou procházíme mezi tichými hřbitovními zdmi a naše pohledy klouzají po náhrobcích nyní už rozkládajících se lidských bytostí. S radostí se Krchovský probírá tlejícím podzimním listím, s vnitřním uspokojením hledí na všechen zmar vůkol.“⁸ A i pokud člověk neví nic o poezii J. H. Krchovského, z jeho pseudonymu musí být každému jasné, že záliba ve hřbitovních motivech, tudíž i ve smrti, je jedním z ústředních motivů Krchovského tvorby.

Přístupy ke smrti jsou v jednotlivých básních různé, jeden prvek je však zřejmý ve všech z nich: úvahy o existenci. Krchovského lyrický subjekt hledá ve smrti jakési vysvobození z beznadějné šedi současného bytí. Často pracuje s motivem duše jako fluidem, žijícím svůj posmrtný život, popř. se stylizuje do postavy živého mrtvého. Vzápětí obvykle vyjadřuje pochybnosti o existenci posmrtného života, jako by se zalekl možnosti, že po smrti nemusí žádný další život následovat.

Vše má svůj důvod, i smrt nastává z nějaké příčiny. Krchovský s oblibou rozebírá možné způsoby odchodu ze světa a většinou tak činí promyšleně a důsledně. Pokud nehodlá nechat lyrický subjekt zemřít

⁷ KRCHOVSKÝ, J. H. *Leda s labutí*. Host, Brno, 1997. str. 9

⁸ HALADA, A.: Velký básník český J. H. Krchovský. *Tvar*. Praha, 21. 1. 1993. str. 10

přirozenou smrtí, barvitě líčí detaily potenciální sebevraždy. Můžeme zmínit například nápad na likvidaci vlastní existence ve vaně s kyselinou:

CHCI-LI ZMIZET BEZE STOPY

nebudu se v řece topit

– uložím svou kůži línou

na dno vany s kyselinou...⁹

Další možností, jak dobrovolně opustit tento svět, může být i smrt oběšením:

SOUSEDI OD VEDLE BUŠÍ A LÁTEŘÍ,

nejspíš je (jako vždy) zas něčím ruším

– snad se jim nelíbí praskot v mé páteři

snad není příjemné pro jejich uši

jak sebou zmítám, když zavěšen na dveřích

snažím se vytřepat ven z těla duši...¹⁰

Lyrický subjekt se v básních Krchovského ocitá i v pozici vraha či zavražděného:

...každou chvíli musí někdo přijít

a zezadu mi rozetnout lebku!¹¹

Chmurné úvahy o smrti mohou v díle Krchovského být i metaforou zbytečnosti a zoufalosti života v osamění, zrcadlí se zde únava životem. Smrt jako prostředek vyjádření životní prázdnoty můžeme najít například v básni Veškeré psaní dnes zdá se mi pitomé:

⁹ KRCHOVSKÝ, J. H. *Noci, po nichž nepřichází ráno*. Host, Brno, 1997. str. 31

¹⁰ Tamtéž, str. 56

¹¹ Tamtéž, str. 38

VEŠKERÉ PSANÍ DNES ZDÁ SE MI PITOMÉ

*odporné, zbytečné, marné a hloupé
bohužel, myslím tím dokonce i to mé
– asi mě zblbnul vlak tím, jak mnou houpe
asi jsem opravdu už velmi unaven
z okna ven upírám oči své tupé...
...Na zrezlých kolejích rozbitý stojí vlak
v něm nikam odnikud jede vrak muže
to jsem já, – zoufalý, vychrtlý vlkodlak
vlkodlak oděný do vlčí kůže...¹²*

Mohlo by se zdát, že Krchovský vnímá smrt pouze jako určité vysvobození a že po ní svým způsobem touží. V jeho básních však najdeme momenty, kdy se obrací zpět k životu. Tyto momenty je jistě možné vnímat i jako projevy hrůzy z posmrtné nicoty; v kontextu ostatních básní, vyjadřujících mnohdy pasivitu, však vyznívají spíše jako výkřiky do všudypřítomné tmy:

*Nechci jít na věčnost! Nechci a nepůjdu
když už jsem neumřel zavčasu, mladý...
kam bych šel? Bez sebe, bez těla, bez údu!
já nechci na věčnost, já ji chci tady¹³*

Tento přístup ke smrti se v básních Krchovského objevuje spíše zřídka. Převažuje fascinace smrtí, často spojená s filozofickými úvahami:

*ZDE LEŽÍ (JISTÝ BÁSNÍK...) SPOLU SE SVOU CHOTÍ...
co je pak lepší, – věčnost, nebo doživotí? ...¹⁴*

¹² Tamtéž, str. 65

¹³ KRCHOVSKÝ, J. H. *Poslední list*. Petrov, Brno, 2003. str. 20

Martin Pilař, literární historik a kritik, na svých webových stránkách analyzuje a výstižně komentuje poezii J. H. Krchovského: *...V básních Krchovského se však tragično neustále prolíná s komičnem a vytváří jediný groteskní celek – situace a epizody, které autorský subjekt prožívá, postrádají úlevnou jednoznačnost. Ukázkou takovéto ambivalentnosti ustálených významů je báseň, která stejně jako většina ostatních textů souboru postrádá název, jehož funkci obvykle sehrává zvýrazněný incipit. Úvodní verše odpovídají lyrickým konvencím: hrdina je sám a prožívá pocit hlubokého smutku. Tuto situaci však neřeší zcela obvyklým způsobem: jde večer na hřbitov. Zde se jeho beznaděj prohlubuje, klade si existenciální otázky a poté následuje rozporuplná pointa: „Slyším však hrobníka: – Hej, pane, zamykám/ mrtví chtěj taky spát, běžte už domů!/ ...poslušně odcházím, – proboha, ale kam?!/ – vracím se k aleji hřbitovních stromů.“ (66) Mezi „spícími“ mrtvými je lyrickému subjektu lépe než mezi živými – uvědomuje si, že hřbitov je pro něj skutečným domovem, místem klidu a bezpečí. Z pointy není zřejmé, zda v ní převažuje tragično, nebo pocit úlevy.¹⁵*

¹⁴ KRCHOVSKÝ, J. H. *Dodatky....* Host, Brno, 1997. str. 76

¹⁵ PILAŘ, M.: *Poezie J. H. Krchovského a Andreje Stankoviče* [online]. 25. 11. 2008. [cit. 15. 4. 2010]. Dostupné z <<http://www.martinpilar.cz/view.php?cislocianku=2008032501>>.

2.2. Sexualita

SPI, NEBO UMEJ SE; JÁ SI JDU ZAPÁLIT

... dopíjím zbylý sekt, usnula a mám klid

dvakrát to nemám rád, – aspoň ne bez mytí

– prznit mnou zprzněnou, to mě moc nevznítí¹⁶

Neméně výrazným motivem, prostupujícím dílo Krchovského, je sexualita a básník k ní přistupuje velmi otevřeně. Kromě mnohdy velmi přímočarých popisů sexuálních aktivit se zde objevují i prvky různých úchylek až deviací. Lyrický subjekt se tak ocitá v pozici např. voyeurů či nekrofila a celkově budí často dojem zvrácenosti. Erotika je zobrazována jako sexuální páření či perverze.¹⁷ Přestože Krchovského poezie šokuje svou otevřeností, nechybí jí určitá intimita.

Máme-li zde mluvit o sexualitě v Krchovského poezii, musíme se nejprve zamyslet nad tím, jak se ve svých básních dívá na ženy. V zásadě bychom mohli rozlišit dva druhy různých přístupů: žena jako pouhý sexuální objekt a žena milovaná, leč nedosažitelná, která jej místy i svým způsobem ponižuje. *Narcisistní poloha ukazuje i k erotickým motivům v Krchovského poezii, jejichž působnost je stejně dostředivá jako u ostatních. Na rozdíl od motivů stínu, sochy, odrazu v zrcadle, je však dívkám či ženám přisouzena role víceméně pasivní. Podstatná je tu téměř bez výjimky sexuální aktivita sama, což dokazuje i fakt, že jejím objektem může být stejně dobře jako žena i houpací koník či postel.¹⁸*

¹⁶ KRCHOVSKÝ, J. H.: *Leda s labutí*. Host, Brno, 1997. str. 67

¹⁷ LEHÁR, J. [et al.]: *Česká literatura od počátků k dnešku*. Lidové noviny, Praha, 1998. str. 929

¹⁸ BALAŠTÍK, M.: Princip stínu (doslov) in KRCHOVSKÝ, J. H.: *Básně*. Host, Brno, 1998. str. 248

V prvním případě, který se v básních Krchovského vyskytuje častěji, bere lyrický subjekt ženu pouze jako nástroj k uskutečnění „svých“ sexuálních potřeb. Svých je třeba zdůraznit, protože tento přístup je pouze a výhradně jednostranný – lyrický hrdina se absolutně nezajímá o city ženy, s níž se hodlá sexuálně spojit, je mu jedno, zda o něj dotyčná vůbec jeví zájem. V lepším případě jde o ženu alespoň dospělou; sexuálního zájmu lyrického subjektu totiž nezůstaly ušetřeny ani velmi mladé dívky.

JDU S VLČÍ MLHOU PO SÍDLIŠTI

a s celkem slušnou erekcí

rvu šaty z dívek, které chci

jen nechápu, proč tolik piští

Hej, pojd' sem, malá, co se škubáš?!

vždyť horký líh mi zahřál dech!

snad nezdá se jí, že můj rubáš

je rozstřížený na zádech¹⁹

Z tohoto úryvku je patrná i neustálá přítomnost motivu smrti v básních Krchovského. I když mnohdy nebývá vyjádřen explicitně. Smrt a sex jsou ostatně náměty, které se v díle Krchovského prolínají a často spolu přímo koexistují.

DO NOCI VONÍ HLÍNA ČERSTVĚ VYKOPANÁ

už asi svítá, utichá zpěv slavíků...

ty, jako každá žena neznámá, jsi panna

já dole a ty na mně... Na mně?! Na víku...²⁰

¹⁹ KRCHOVSKÝ, J. H.: *Noci, po nichž nepřichází ráno*. Host, Brno, 1997. str. 75

²⁰ Tamtéž, str. 102

Ne vždy ale hrají ženy v sexuálním aktu zcela pasivní roli. Můžeme se setkat i s případy, kdy se jim počinání lyrického subjektu přímo zamlouvá.

*(...) udělal jsem jí z kundy prejt
blaženě vzdychla: „It was great!“²¹*

Druhý případ: žena nedosažitelná, o jejíž existenci je možné i pochybovat, nebo žena z minulosti, která lyrickému subjektu nějakým způsobem ublížila, nebo pro něj byl vztah s ní zklamáním. Tyto básně mají přirozeně více sebedestruktivní charakter, než v předchozím případě; také motiv smrti je zde častější a zřetelnější.

*(...) Starý věnec z mého hrobu
usušilas na čele
místo něj teď zdobí skobu
polštář z naší postele*

*V obálce máš moje vlasy
starý obraz chmurný
mezi řádků schovala jsi
klíček od mé urny (...)²²*

Mohlo by se zdát, že Krchovský zaujímá k ženám ve svých básních povětšinou negativní postoj. Setkáme se ale i s momenty, v nichž básník nechává do své pavučinami opředené duše proniknout světlo a vyznává se z citů, které ale stejně zůstávají nenaplněny. Marnost těchto emocí je opět dokládána pohřebním kontextem.

²¹ KRCHOVSKÝ, J. H.: *Nad jedním světem*. Host, Brno, 2004. str. 53

²² KRCHOVSKÝ, J. H.: *Dodatky....* Host, Brno, 1997. str. 17

JSEM HRSTKA PRACHU ZE SVÝCH KOSTÍ

*jsem chladný popel bez urny
a průvan, přízrak nestvůrný
mne rozfoukává po místnosti
– a kde jsi ty? Tvá ruka, kde je?!
jen tichý vzdech se ozval tmou
jsem popel, jenž už nezahřeje
tvou ruku větrem rozvátou²³*

Opusťme nyní svět žen v Krchovského poezii a zkusme si ukázat, jak se dívá na svou vlastní sexualitu sám lyrický subjekt. V mnoha básních totiž jde o sex, ale žádné ženy v nich nenajdeme. Lyrický hrdina se zde prezentuje jako stárnoucí osoba, kterou nejvíce trápí nejen myšlenky na smrt, ale i počínající poruchy erekce, což komentuje opět velmi výstižně a přímočaře.

*Kdybych dal před rumem přednost spíš kyselce
neměl bych dnešní noc v trenýrkách viselce²⁴*

Jindy má problém opačný: erekci má v pořádku, ale nemůže najít vhodný předmět realizace svých sexuálních tužeb (a opět jsme u žen). A když už má i ženu, obvykle s ní není spokojen, což nás vrací k prvnímu bodu.

TAK RÁD BYCH KOPNUL DO PRDELE

*svých dvacet čtyři krásných jar
jsem poloviční lidský pár
v tom prokletí je moje celé
že dáma, do níž údem vnikám*

²³ KRCHOVSKÝ, J. H.: *Noci, po nichž nepřichází ráno*. Host, Brno, 1997. str. 78

²⁴ KRCHOVSKÝ, J. H.: *Dodatky*. Host, Brno, 1997. str. 54

*je moje, ale není má...
až bude svátek Kurevníka
sám popřeju si k jmeninám²⁵*

Je tedy zřejmé, že ženy, sex a smrt jsou klíčovými objekty zájmu a obav básníkovy věčně nespokojeného lyrického hrdiny.

Co se týče erotických až pornografických motivů v české literatuře, rozhodně není Krchovský jediným autorem, jenž si toto téma oblíbil. Zejména v porevoluční české literatuře jich najdeme celou řadu. V porevoluční proto, že do té doby český knižní trh tento typ literatury příliš nepodporoval. Absenci sexuální výchovy na školách suplovalo privátní listování lékařskými knihami, předpotopními domácími lékařkami či alespoň četba letáčků o kojení. Ozvláštnění přinesly cestopisné publikace obsahující fotografie nahých domorodých žen²⁶. Erotické motivy se tak v této době přirozeně soustředily v literatuře samizdatové a exilové provenience, pro undergroundovou subkulturu představovaly jeden z možných nástrojů provokace konvenční společnosti. Autoři v té době proklamovali mj. návaznost na polooficiální erotickou literaturu a výtvarné umění české meziválečné avantgardy (Teige, Štýrský). Po sametové revoluci jako by „vybuchl nad českou kotlinou dusný erotický mrak“²⁷ a napětí se uvolnilo, což nutně vedlo k přeerotizaci doby. Z básníků, kteří se v porevolučním období věnují tvorbě erotické literatury, můžeme jmenovat např. Radka Hásku, Milana Ohniska, Zdeňku Petákovou, Františka Parožka, Aloise Mačáka, Václava Kahudu či Víta Kremličku. Krchovský mezi nimi vyniká spojením sexuální tematiky s nekrofilii, ironickým odstupem a přesně gradovanou komikou. Přenáší tak vlastně typicky undergroundový postoj do polistopadové doby.

²⁵ KRCHOVSKÝ, J. H.: *Dodatky....* Host, Brno, 1997. str. 58

²⁶ KOPÁČ, R.; NEJEDLÝ, J.: *Jezdec na delfině: antologie české erotické literatury 1990 – 2005*. Concordia, Praha, 2005. str. 16

²⁷ Tamtéž, str. 16

2.3. Lyrický subjekt aneb Já a Já

(...) Proč tohle snášet?! Což mne k tomu někdo nutí?

sám – jeden v druhém, v prvním druhý – do zblbnutí

v jediném těle dusíme se hrůzou oba

*v napjaté kůži vesmírného klaustrofoba*²⁸

Zaměříme-li se na Krchovského lyrický subjekt, nemůžeme si nevšimnout, že je přinejmenším rozporuplný. Podle nálady si nasazuje různé masky a stylizuje se do rozličných pozic. Jednou je to zoufale sebestředný Narcis, podruhé životem unavený estét atd. Přesto, že neustále mění role, nenachází svůj pravý životní postoj ani v romantickém světabolu, hrdém dandismu či v anarchistickém rouhačství.²⁹ Jiřímu Trávničkovi se v článku „...vůbec si nevěřím a tudíž věřím si“³⁰ navíc podařilo odhalit jakousi latentní postavu procházející celým dílem Krchovského a nazval ji opravdu dokonale výstižně – a sice jako chechtavé echo.

Podle Trávnička³¹ můžeme odhalit chechtavé echo například tehdy, když báseň nabrala obrat zcela jiným směrem a skončila naprosto nečekaně, ale přesto logicky. Krchovského texty jsou nezávazné, volné – za každým tématem zůstává chechtavé echo a vysmívá se čtenáři, hraje si s ním, uvědomujíc si svou nepochopitelnost a překvapivost.

V souvislosti s postavou lyrického subjektu zdůrazňuje Trávniček³² motiv zrcadla, který považuje za ústřední a vyzdvihuje jeho ambivalentní symboliku: *(...) obraz v zrcadle jako výraz přeludu sebe sama (vlastní nehmotnosti, éteričnosti duše), zrcadlo jako touha po absolutnu (podívat se jeho očima na sebe sama), zrcadlo jako množovatel vlastních „já“ (zrcadlo v zrcadle v zrcadle v zrcadle...,*

²⁸ KRCHOVSKÝ, J. H.: *Leda s labutí*. Host, Brno, 1997. str. 13

²⁹ PILAŘ, M.: J. H. Krchovský: Noci, po nichž nepřichází ráno, in HRUŠKA, P. a kol.: *V souřadnicích volnosti*. Academia, Praha, 2008. str. 96

³⁰ TRÁVNÍČEK, J.: „...vůbec si nevěřím a tudíž věřím si“. *Iniciály*. Praha, č. 33, 1993. str. 49

³¹ Tamtéž, str. 49

³² Tamtéž, str. 50

*motiv bezmeznosti, absolutna a – věčnosti), zrcadlo v roli sebereflexivního obrazu (zrcadlo – pravda), zrcadlo – paradox (nelze se v něm uvidět), zrcadlo jako iluze a šalba, zrcadlo, v němž se nám vlastní obraz směje do očí (zrcadlo – soupeř), zrcadlo jako výraz totálního nihilismu (neexistuje nic před ním ani za ním). Společné této roztržité symbolice je tu právě jen to, že jí není nic společné. (...) Zrcadlo se tedy u Krchovského stává bohem, věčným ironikem, kterého nelze dosáhnout. Opět slyšíme vzdálený smích: cha cha cha. (...)*³³

Trávníček³⁴ rozlišuje tři typy básnickových „já“ v hierarchii jakéhosi básnickova Pantheonu. Tím prvním typem je „**já**“ **mluvící a jednající**, které zahrnuje jednotlivé stylizační masky, jako například cynik, opilec, erotoman, exhibující fetišista, skeptik, čaroděj s kocourem na rameni atd. Tento typ se projevuje nejexplicitněji. Druhý typ je „**já**“ **jakožto spiritus agens**, což je ten, který určuje, co bude mluvící a jednající dělat či říkat nebo kam půjde; uvádí podřízené „já“ do pohybu. Kromě toho má toto nadřízené „já“ svou autonomii a vlastní říši, v níž si samo vládne. Kombinuje různé styly a veršové techniky. Posledním, nejnenápadnějším a zcela nepolapitelným typem je „**já**“, **které je víceméně neviditelné**. Trávníček jej popisuje jako džina povstávajícího ze setkání dvou „já“ předchozích; vzniká z třesku mezi „co“ a „jak?“. Toto „já“ je právě onou všudypřítomnou ozvěnou, chechtavým echem.

Lyrický subjekt v Krchovského poezii pravděpodobně není nikdy zcela kompletní. Mnohdy z jeho projevů vyznívá touha najít sama sebe.

MNĚ NEPATŘÍ TU NIC; JÁ PATŘÍM VŠEMU NAVŽDY...

jednou, ne zcela, jenom z těla někam zmizím

a potom – kam? A kam tak sám... To ptá se každý

*i já, ač vím, že beztak dlím tu v těle cizím*³⁵

³³ TRÁVNÍČEK, J.: „...vůbec si nevěřím a tudíž věřím si“. *Iniciály*. Praha, č. 33, 1993. str. 50

³⁴ Tamtéž, str. 51

³⁵ KRCHOVSKÝ, J. H.: *Dodatky....* Host, Brno, 1997. str. 69

S kapitolou o sexualitě souvisí i druh masky lyrického hrdiny, kterého je nejlepší nazvat Narcisem. Souvislost s motivem sexu není jen okrajová, je to právě onen Narcis, který je natolik zamilovaný sám do sebe, že jsou mu zcela lhostejné pocity žen, s kterými má styk. Kromě těchto případů se Narcis projevuje i v jiných souvislostech.

NEVÍM, V KTERÉM SEDÍM PAJZLU

nevidím už přes své oči...

na thérové zídce hajzlu

kreslím velké srdce močí

Až tam půjdu do pětice

(zatím jsem byl čtyřikrát)

napišu doprostřed srdce:

JÁ + JÁ že mám se rád³⁶

V básních Krchovského tak můžeme najít velké množství různých stylizací a masek lyrického subjektu. Použití masky však není v básních Krchovského motivováno potřebou zakrýt tvář, ale najít svou pravou podobu³⁷. Masky také Krchovskému slouží jako útek před definitivností, jako jakýsi převlek, díky němuž může rozehrávat své paganiniiovské bravury, měnit „skupenství“ nálad, mizet v dalších a dalších preludech, stylově kouzlit tu odkazem na Ladislava Klímu, tu na realitu socialismu atd. Být zkrátka svrchovaným pánem nad světem, kde se za nic neručí, věčným a nedostižným ironikem.³⁸

³⁶ KRCHOVSKÝ, J. H.: *Dodatky*.... Host, Brno, 1997. str. 25

³⁷ PILAŘ, M.: J. H. Krchovský: Noci, po nichž nepřichází ráno, in HRUŠKA, P. a kol.: *V souřadnicích volnosti*. Academia, Praha, 2008. str. 96

³⁸ KOŽMÍN, Z.; TRÁVNÍČEK, J.: *Česká poezie od 40. let do současnosti*. Masarykova univerzita v Brně, Brno, 1994. str. 129

2.4. Prostor a čas

SNAD ZE VŠEHO ČAS MILOSRDNĚ LÉČÍ

jen ze strachu ne, strachu z nebezpečí

které sám sobě a všem člověk skýtá

– v milosrdenství času též je skrytá

kauzální jeho hravá bezohlednost:

v týž moment vždy jít na dvě strany přes most³⁹

Pokusíme-li se vymezit úlohu prostoru v poezii Krchovského, musíme se nejprve podívat na to, o jaký prostor se v jeho básních jedná. Jak už bylo řečeno, lyrický subjekt se povětšinou prezentuje jako velmi egoistická, ale přesto introvertní osoba. Proto i prostorem básní bývá nejčastěji duše, vnitřní svět lyrického hrdiny. Kromě tohoto základního „vnitřního světa“ (duše) se postava lyrického subjektu (tělo) pohybuje po několika nejoblíbenějších místech „vnějšího světa“:

Co k životu mně třeba, mám:

hospodu, konzum, hřbitov, chrám... (...)⁴⁰

Tento úryvek z vlastní Krchovského básně nejlépe charakterizuje nejčastější prostory „vnějšího světa“, kde se lyrický subjekt nejraději objevuje. Dále bychom jej mohli potkat například na ulici, kde s notnou dávkou skepse pozoruje a komentuje okolní dění. Máme-li tato místa seřadit dle četnosti výskytu lyrického hrdiny, pak bude na prvním místě zcela jistě hřbitov; zde vidíme, jak se hlavní motivy Krchovského poezie neustále prolínají.

³⁹ KRCHOVSKÝ, J. H.: *Dodatky...* Host, Brno, 1997. str. 67

⁴⁰ KRCHOVSKÝ, J. H.: *Nad jedním světem.* Host, Brno, 2004. str. 18

Jako čtenáři bychom si mohli v souvislosti s prostorem klášterů otázku: Kde tedy lyrický hrdina bydlí? Má nějaký domov? Kam se vrací? A vrací se vůbec někam? Odpověď nemůže být jednoznačná, což je ale pro Krchovského dílo typické. Pokud lyrický subjekt hovoří o nějakém místě jako o domově, pak se obvykle jedná o místo temné, zatuchlé a nevlídné, z něhož se postava lyrického hrdiny často snaží v zájmu svého duševního zdraví uniknout – zde se nabízí paralela k „vnitřnímu světu“, tedy že oním tmavým pokojem je ve skutečnosti duše lyrického subjektu. Může tomu tak být i v ostatních případech, tj. i hřbitov či hospoda mohou být (a pravděpodobně jsou) připodobněním imaginativního, duševního světa lyrického hrdiny. Na to, že prostorem básní Krchovského je vlastně vnitřní svět lyrického subjektu, můžeme usuzovat i z toho, že se zde málokdy setkáme s nějakým obrazným popisem okolí či krajiny, ale představu o tom, kde se vlastně nacházíme, si uděláme na základě pocitů a nálad v básni vyjádřených.

ZDÁ SE MI:

jsem tam, kde bych chtěl být

nevnímám nic, jen nahoře nebe...

jsem s tebou, říkám si

– jak snadné...

stačí si jen odmyslit

lidi dole

pochyby

a sebe⁴¹

V tomto úryvku se dotýkáme dalšího prostoru, velmi častého pro Krchovského poezii, a sice snu. Nepochybně se opět ve skutečnosti jedná o vnitřní svět lyrického hrdiny. Ve snu je vše možné a nic není dost podivné.

⁴¹ KRCHOVSKÝ, J. H.: *Dodatky....* Host, Brno, 1997. str. 9

Vypravěč rád užívá kontrastu mezi snem a skutečností. Ve snu se může vše splnit, návrat do reality (probuzení) pak bývá ostře nepříjemný. Často ale je sen i negativní a lyrický hrdina se z něj snaží probudit; dokonce se setkáme s případy, kdy se postava lyrického subjektu dostává do snu někoho jiného; zde vidíme souvislost s dalším motivem, v tomto případě s rozdvojenou osobností.

*Kde se to probouzím? ... Aha, už tuším
zvonů hlas doléhá zdáli k mým uším...
procítám v jiném snu! Možná že v cizím
otevřu oči a diskrétně zmizím⁴²*

Otázka prostoru v poezii J. H. Krchovského je tedy velmi složitá. Neméně obtížné ovšem je i udělat si ucelenou představu o čase, v němž se jeho básně odehrávají. Tento čas je totiž obyčejně tak statický, nijak neplyne, až budí dojem, že vlastně není. V tom je právě jeho hlavní symbolika. Lyrický subjekt se ocitá v době, do níž kvůli její netečnosti zabředává jako do bahna a znechucen se tímto bahnem brodí, přestože ví, že to nikam nevede (vyjádření marnosti lidského snažení). A zde vidíme další část vnitřního světa znuděného, životem zhnuseného lyrického subjektu. Stejně je tomu i v případě, kdy čas v básni zřetelně plyne – většinou se jedná o nějaký neustále se opakující děj, tedy opět se lyrický hrdina „brodí bahnem“, jen teď jako by chodil stále dokola.

*Nedělám nic. Už přes měsíc...
akorát chlastám ještě víc
přičtu si k dobru na konto
že vůbec dělám aspoň to⁴³*

⁴² KRCHOVSKÝ, J. H.: *Poslední list*. Petrov, Brno, 2003. str. 66

⁴³ KRCHOVSKÝ, J. H.: *Poslední list*. Petrov, Brno, 2003. str. 21

Konkrétnější představu o čase ve světě lyrického subjektu nám naznačuje básník jen několika indiciemi. Nejčastěji zasazuje děj svých básní buďto do konkrétního ročního období (podzim, jaro...) nebo do denní doby, což bývá většinou půlnoc. Opět zde není účelem sdělit, že se něco stalo o půlnoci nebo na podzim; principem je vykreslit momentální podobu duševního rozpoložení lyrického subjektu. Časoprostor básně má tedy funkci metaforu vzhledem k vnitřnímu světu lyrického hrdiny. Náznak plynoucího času můžeme najít i v básních, kde lyrický hrdina spílá času jako jakémusi neviditelnému nepříteli; obvykle tehdy, když básník pracuje s kontrastem mladého věku (nejčastěji okolo dvaceti let) a nynějšího věku lyrického hrdiny, který tak tematizuje své stárnutí.

Prostor a čas v Krchovského poezii mají tedy společné to, že systematicky a záměrně evokují dojem jednotvárnosti a bezvýhodnosti, např.:

*Dny tropické a noci chladné
večer si musím přitápět
když na mne chlad a úzkost padne...
smráká se v devět, svítá v pět*

*A dál jdou dny a dál jdou týdny
jdou do prdele navždycky
a s nimi i můj život bídný
jejž žít je úděl nadlidský⁴⁴*

⁴⁴

Tamtéž, str. 39.

2.5. Nihilismus; postoj k Bohu

DNES MNE NEMÁ UŽ CO BOLET

jsem schopen žít klidně sto let

a třeba i o den déle

– je mi všechno u prdele!⁴⁵

Záporný postoj k všeobecně přijímaným hodnotám, a to mravním, kulturním i společenským, je dalším typickým rysem poezie Krchovského. Výrazně se projevuje v negativistickém postoji k životu, opovržlivém tónu při oslovení Boha a celkovém opěvování hnusu. Přítomnost nihilismu můžeme pozorovat v celé tvorbě Krchovského, s trochou nadsázky by se dokonce dalo říci, že na tomto myšlenkovém směru postavil básník celou svoji poetiku.

Nihilismus je spíše pocit než filozofie, přesněji řečeno, není žádnou filozofií. Je jejím popřením, popřením možnosti dosáhnout poznání, popřením, že by něco mělo hodnotu. James W. Sire⁴⁶ tvrdí, že jestliže pak nihilismus popírá absolutně všechno, popírá i realitu své vlastní existence. Jinými slovy, nihilismus je negací všeho – poznání, etiky, krásy, skutečnosti. V nihilismu nemá žádné tvrzení platnost, nic nemá smysl. Vše vzniká bez příčiny a bez jakéhokoli účelu⁴⁷. Jestliže nic není pravda a svět neuznává žádné pravidlo, pak nic není zapovězeno; zákaz nějakého jednání předpokládá vědomí určitého cíle a jisté hodnoty. Zároveň ale nic není dovoleno – bez vědomí cíle a hodnoty nelze dát přednost jinému jednání⁴⁸. Podle německého filozofa Friedricha Nietzscheho, jenž se zasloužil o vymezení termínu nihilismus, je nutné chápat sama sebe jako osud, netoužit být

⁴⁵ KRCHOVSKÝ, J. H.: *Noci, po nichž nepřichází ráno*. Host, Brno, 1997. str. 32

⁴⁶ SIRE, J. W.: *Za novými světy: průvodce světovými názory*. Návrat domů, Praha, 1993. str. 54

⁴⁷ Tamtéž, str. 54

⁴⁸ CAMUS, A.: *Člověk revoltující*. Český spisovatel, Praha, 1995. str. 78

jiný, než jsem⁴⁹. Nihilista podle něj není ten, kdo v nic nevěří, nýbrž ten, kdo nevěří v to, co je⁵⁰. Všechny tyto nihilistické tendence se více či méně v Krchovského poezii uplatňují a alespoň některou z nich lze najít téměř v každé z jeho básní.

VŠICHNI JSOU ZÁKEŘNÁ HLADOVÁ KLÍŠŤATA

*jsou na svých prdelích vzájemně přisátá
a když se poslední na první zavěsí
pak z jeho prdele vlastní krev saje si*⁵¹

Na tomto příkladu si můžeme ukázat hned dva projevy nihilismu: jednak je to popření morálky (všichni jsou zákeřná hladová klíšťata, odporná zvířata, kterým jde jen o vlastní prospěch bez ohledu na druhé), jednak opět jistá zacyklenost (lidé si navzájem neustále ze svých prdelí sají krev, koloběh tohoto vysávání a využívání druhých lidí je nekonečný). Přímo ukázkově nihilistické rysy v Krchovského poezii vykazuje následující báseň:

ŽIVOT JE PŘEDPEKLÍM NA CESTĚ DO RÁJE

*a tam chci; nečekám, až hudba dohraje
– že není kam dál jít? A právě proto jdu
abych tu setrval i po svém odchodu*⁵²

Zde básník odmítá pojetí smrti jako definitivního konce; označuje život za jakési předpekli, kterým člověk musí projít, aby se dostal do ráje, zároveň však připouští, že není již kam dále jít, přesto tam jde, aby zde zůstal. Báseň je celá jedním velkým popřením sebe sama. Přestože by se na první pohled mohlo zdát, že zde básník vyjadřuje explicitně negativní vztah k životu, není zde takto

⁴⁹ Tamtéž, str. 80

⁵⁰ Tamtéž, str. 77

⁵¹ KRCHOVSKÝ, J. H.: *Noci, po nichž nepřichází ráno*. Host, Brno, 1997. str. 79

⁵² KRCHOVSKÝ, J. H.: *Leda s labutí*. Host, Brno, 1997. str. 68

nekompromisní interpretace vhodná, protože tím, že zde v tomto životě chce zůstat, mu nepřisuzuje zcela negativní hodnotu; zároveň je ale rozporuplné, zda se tedy v tomto životě jedná o předpekli či ráj. Nejlépe vystihuje vztah k životu a smrti následující báseň:

*Jak bude po smrti? – Tobě dost těžce...
není co závidět; netěš se, – těš se!
ale ne, duše má, čeho ses lekla
– očistce, mučení, plamenů pekla?
to je moc humánní, mírné a všední...
Jak bude po smrti? Tak jako před ní⁵³*

Nihilismus v Krchovského poezii je často naznačen prostřednictvím vztahu lyrického subjektu k sobě samému:

*SVĚT, V KTERÉM ŽIJÍ, BEZTAK VŮBEC NENÍ
tak jako vše, s čím mám co do činění
– spoléhat jenom na svůj zrak – jak hloupé!
zrcadlo slepne, amalgam se loupe
a tak jak obraz můj v něm je jen zdáním
jsem preludem i já, před ním i za ním...⁵⁴*

Jak již bylo řečeno, s vymezením pojmu nihilismus je spojeno jméno německého filozofa Friedricha Nietzscheho. Ten se ve svých myšlenkách typicky upínal k budoucí apokalypse, ne snad proto, aby ji oslavoval, ale aby se jí vyhnul a proměnil ji v jakési obrození. Diagnostikoval nihilismus a prostudoval jej jako

⁵³ KRCHOVSKÝ, J. H.: *Vše nejlepší*. Maťa, Praha, 1998. str. 88

⁵⁴ KRCHOVSKÝ, J. H.: *Noci, po nichž nepřichází ráno*. Host, Brno, 1997. str. 96

klinický případ; dokonce se prohlašoval za prvního evropského nihilistu⁵⁵. Nietzsche tvrdil, že popřením Boha a odpovědnosti v něm je možné vykoupit svět⁵⁶. Namísto metodické pochybnosti uplatňoval metodickou negaci, důkladnou destrukci toho, co ještě nihilismus zastírá jemu samotnému, různých model, jež zakrývají skutečnost, že Bůh je mrtev. Kdo hodlá být tvůrcem v dobrém i zlém, musí podle něj nejprve přinést zkázu a zničit hodnoty⁵⁷. Zde se dostáváme k další souvislosti nihilismu a poezie Krchovského; mezi nihilismem, popřením existence Boha a kritikou náboženství můžeme vysledovat poměrně těsné sepětí.

Je známo, že Nietzsche nesmírně záviděl Stendhalovi jeho známý výrok: „Boha omlouvá jen to, že neexistuje.“ Ateismus je podle Nietzscheho konstruktivní a radikální, za cíl si dal i to, aby v otázce ateismu vyvolal jakousi krizi a definitivní závěry. Svět nemá žádný účel a směr, pohybuje se nazdařbůh. Bůh je tedy zbytečný, protože nic nechce⁵⁸. Je-li pak nihilismus totéž co neschopnost věřit, pak jeho nejzávažnějším příznakem není nevěra v Boha, ale neschopnost uvěřit tomu, co je, vidět to, co se děje a žít to, co je dáno žít⁵⁹. Pokud Nietzsche napadá křesťanství, pak pouze jako morálku; nikdy se nedotkne osoby Ježíše a je známo, že choval znalecký obdiv k jezuitům⁶⁰. Svět je podle něj božský, protože nemá účel⁶¹.

Krchovský se ve své poezii determinované konceptem vztahu k Bohu víceméně shoduje s přístupem Nietzscheho, ale není tak radikální. Pokud se k Bohu ve svých básních obrací, pak proto, aby posléze jeho existenci zpochybnil, i když tak většinou nečiní zcela explicitně. Zmíní se sice o Bohu, ale jeho skeptický přístup k životu a výhradní preferování rozumového poznání jej nakonec logicky dovede až k bodu, kde je pochybovačný i vůči existenci nejvyšší autority. Většinou se tak děje v kontextu básnickových úvah o konci světa.

⁵⁵ CAMUS, A.: *Člověk revoltující*. Český spisovatel, Praha, 1995. str. 73

⁵⁶ Tamtéž, str. 73

⁵⁷ Tamtéž, str. 74

⁵⁸ Tamtéž, str. 74

⁵⁹ Tamtéž, str. 75

⁶⁰ Tamtéž, str. 76

⁶¹ Tamtéž, str. 81

*Blíží se konec, vím... Přesto ta věta
nikterak není v rozporu („můj Pane“)
s mou obavou, že totiž konec světa
spočívá v tom, že nikdy nenastane⁶²*

V souvislosti se sakrálními motivy v díle Krchovského je třeba uvést i příklady básní, v nichž lze najít přímé odkazy k biblí a náboženským textům obecně.

*Potopa! V nás, i tam... – Pán Bůh se hněvá
(a to jsme – teprve – Adam a Eva...)
sundej si z ní ten list, radši se svlečem
– u brány postává nákej vůl s mečem⁶³*

Milan Balabán a Olga Nytrová v knize *Biblický třpyt v české poezii XX. století: Ohlasy nového zákona* uvádějí přímé aluze na části nového zákona i v básních Krchovského.

**Navečer usedl s Dvanácti ke stolu, a když jedli, řekl jim: „Amen, pravím vám,
že jeden z vás mě zradí.“**

Matouš 26, 20

Poslední večeře

*Jenom já a můj stín... – Zbylí dva v arše
gramofón vyhrává smuteční marše*

...

poslední večeře (jednotné menu):

prsíčka holubic, obloha – ratolest

⁶² KRCHOVSKÝ, J. H.: *Vše nejlepší*. Mat'a, Praha, 1998. str. 82

⁶³ Tamtéž, str. 99

stylové prostředí, nelidské ceny

J. H. Krchovský: *Básně* (ze sb. *Všechno je jako dřív*), Host, Brno, 1998⁶⁴

Spoutali ho, odvedli a vydali vladaři Pilátovi. Když Jidáš, který ho zradil, viděl, že Ježíše odsoudili, pocítil výčitky, vrátil třicet stříbrných velekněžím starším a řekl: „Zhřešil jsem, zradil jsem nevinnou krev!“ Ale oni odpověděli: „Co je nám po tom? To je tvoje věc!“ A on odhodil ty peníze v chrámě a utekl; šel a oběsil se.

Matouš 27, 2 – 4

*Nad ránem už jsou slyšet zpívat drozdi
pod lampou kocour chroustá spadlou mûru
oslepen dnem jak hmyz narážím do zdi
žeru se sám; chci tmou, chci nebýt vzhůru...*

...

*Chci prostě jenom usnout a spát sladce
a zítra vstát; rád, že mě budí drozdi
chci spát, spát sladce jako dítě v matce
nebo jak v hrobě mrtvý, – jaký rozdíl...*

J. H. Krchovský: *Básně* (ze sb. *Mé lebký stín*), Host, Brno, 1998⁶⁵

Oni krále vyslechli a dali se na cestu. A hle, hvězda, kterou viděli na východě, šla před nimi, až se zastavila nad místem, kde bylo to dítě. Když spatřili hvězdu, zaradovali se velikou radostí. Vešli do domu a uviděli dítě s Marií, jeho matkou; padli na zem, klaněli se mu a obětovali mu přinesené dary – zlato, kadidlo a myrhu.

Matouš 2, 9 – 11

⁶⁴ BALABÁN, M.; NYTROVÁ, O.: *Biblický třpyt v české poezii XX. století: Ohlasy nového zákona*. Kernberg Publishing, Davle, 2007. str. 199

⁶⁵ Tamtéž, str. 201

Lidé, rozsvi'te všechna světla

ať vaše tváře zazáří!

lidé, vy lidé krásní

andělé pražští

vám patří moje pozdravy!

...

J. H. Krchovský: *Básně* (ze sb. *Bestiální něha*), Host, Brno, 1998⁶⁶

**Když přišli na místo, které se nazývá Lebka, ukřižovali jej i ty zločince,
jednoho po jeho pravici a druhého po levici. *Lukáš 23, 33***

Kříž na mých zádech nejvíc vadí

...

vím, že jim nejde o mou duši

však mám snad sloužit tělem těm

co konejší mě mementem?

těm, které asi strašně hryže

že na zádech se tahám s křížem

namísto pytle s cementem...

J. H. Krchovský: *Básně* (ze sb. *Jarní elegie*), Host, Brno, 1998⁶⁷

**A v té krajině byli pastýři pod širým nebem a v noci se střídali v hlídkách
u svého stáda. Náhle při nich stál anděl Páně a sláva Páně se rozzářila kolem
nich. Zmocnila se jich velká bázeň. Anděl jim řekl: Nebojte se, hle, zvěstuji
vám velikou radost, která bude pro všecken lid. Dnes se vám narodil Spasitel,
Kristus Pán, v městě Davidově. *Lukáš 2, 8 – 11***

⁶⁶ Tamtéž, str. 186

⁶⁷ Tamtéž, str. 130

Má duše je perpetuum mobile

...

*Dneska je Štědrý den
postavil jsem si betlémské jesle
usínám, jde na mne sen
usínám, houpu se v elektrickém křesle*

J. H. Krchovský: *Básně* (ze sb. *Procházka urnovým hájem*), Host, Brno, 1998⁶⁸

Ukřižovali ho a losem si rozdělili jeho šaty...

Matouš 27, 35

Kříž na mých zádech nejvíc vadí

*těm, co mne pod něj zahnali...
s dojemnou péčí o mé mládí
ted' odklápějí kanály
a dívají se sem, zda mám klid
čímž akorát mě naschvál ruší...
vím, že jim nejde o mou duši
...
těm, které asi strašně hryže
že na zádech se tahám s křížem
namísto pytle s cementem...*

J. H. Krchovský: *Básně* (ze sb. *Jarní elegie*), Host, Brno, 1998⁶⁹

⁶⁸ Tamtéž, str. 123

⁶⁹ Tamtéž, str. 108

3. Inspirace

MÉ „RÝMY“... – MOHU ZVÁT SVÉ BÁSNĚ SVÝMI?

*já jsem je nepsal; já byl napsán jimi...*⁷⁰

Jak již bylo řečeno, Krchovský si záměrně osvojil manýry a stylistiku českých dekadentních a modernistických básníků z přelomu 19. a 20. století (především v nejčastěji recenzovaném či jinak komentovaném výboru básní *Noci, po nichž nepřichází ráno*; tyto rysy jsou však patrné v celém jeho díle), a to především Jiřího Karáska ze Lvovic, Františka Gellnera⁷¹, ale částečně i Karla Hlaváčka. Silně na Krchovského tvorbu zapůsobilo také dílo některých jeho undergroundových kolegů. Jeho neodekadentní póza, užívající přímé postmodernistické citace z literární minulosti, vypovídá o potřebě nové poezie navrátit se v popírání nynějších hodnotových představ raději i ke konvencím mnohem starším⁷².

Hana Bednaříková⁷³ uvádí, že v dekadenci se vedle transformativního principu secesně-symbolistního ornamentu stává typickým dobovým vyjádřením také maska⁷⁴. Zde můžeme proto spatřit jeden z prvků poezie, který spojuje Krchovského s dekadenty. Dalším takovým prvkem je rozdvojení osobnosti. Bednaříková⁷⁵ však upozorňuje na fakt, že dekadentní rozdvojení osobnosti je velmi odlišné od obrazu dvojníka v romantické literatuře, kde jde o motiv víceméně romaneskně-fantastický. V dekadenci se toto téma stává propracovanějším a dostává se hlouběji, v možných důsledcích až do tragicko-existenciálních poloh. U Krchovského lze tyto polohy vyzorovat, i když

⁷⁰ KRCHOVSKÝ, J. H.: *Leda s labutí*. Host, Brno, 1997. str. 22

⁷¹ NOVOTNÝ, Vladimír.: *Nová česká literatura I. (1990 – 1995) PRÓZA – POEZIE*. Pedagogické centrum, České Budějovice, 1995. str. 26

⁷² Tamtéž, str. 26

⁷³ BEDNAŘÍKOVÁ, H.: *Česká dekadence: kontext, text, interpretace*. Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno, 2000.

⁷⁴ Tamtéž, str. 18

⁷⁵ Tamtéž, str. 19

tragický dekadentní tón značně zlehčuje přítomnost chechtavého echa; existenciální ladění Krchovského poezie je zřejmější, přestože úvahy o vlastní existenci jsou mnohdy jen jakýmsi stylizovaným povzdechem.

Pojďme se nyní podívat na již zmiňované konkrétní autory, v jejichž poetice a způsobu stylizace můžeme nalézt kořeny Krchovského tvorby. Z původních a nejvýraznějších dekadentů je třeba zmínit Karla Hlaváčka (1874 – 1898). Při čtení Hlaváčkovy poezie „cítíme“ poněkud jinou atmosféru než v díle Krchovského; je temnější, vážnější a básník klade větší význam na popis okolního prostředí, zejména pak jde o krajinu a smyslové počitky – chlad, pachy, zvuky, barvy atd. Společnými znaky s poezií Krchovského jsou pak například velmi chmurná nálada, marnost a zoufalství, živí mrtví a častý motiv snu.

(...) Noc byla zamlklá – kdos poděl řeky ještě šel –

byl měsíc v mracích, v mracích smutných,

měsíc bez tepla,

na břehu protějším kdos zádušně píše píseň pěl:

Že marno vše. – Že nevzroste nic. – Že nic

nevzeplá.⁷⁶

Další z dekadentů, který bývá zmiňován v souvislosti s inspiračními zdroji Krchovského, je Jiří Karásek ze Lvovic (1871 – 1951). Zde již narážíme na velmi podobnou atmosféru básní, stejně tak můžeme zaznamenat větší blízkost motivů a způsobu vyjadřování. Karásek se ve své tvorbě dotýká tehdy tabuizovaného tématu sexu a mnohdy se noří do svých vlastních temných myšlenek; nechybí všudypřítomná smrt, hroby. Na rozdíl od Krchovského poezie je Karásek ve své tvorbě syrovější, nechutnější (záměrně časté opakování a naturalistické popisy mrtvol, chorob) a také celkově chmurnější.

⁷⁶ HLAVÁČEK, K.: *Básně*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha, 1958. str. 90

Jeho poezie je plná hrůzy, beznaděje, tmy, odporu a smrti; opět zde schází Krchovského chechtavé echo.

*(...) Vzduch dýchal tuberózami,
Pronikavě a vtíravě,
A v dešti květin
Mračila se mrtvola
Ztrhaných rysů
Po zápase posledním...*⁷⁷

Opustíme nyní typické dekadenty. František Gellner (1881 – ?⁷⁸1914) bývá řazen k anarchistickým buřičům; i Krchovského můžeme vidět jako anarchistu a buřiče. Tito autoři jsou si blízcí zejména záměrně šokující otevřeností vyjadřování, skeptickým postojem k životu, užíváním vulgarismů a také neustálým podtextem směřujícím k tématu smrti.

*(...) Jsem jako d'áblu zapsán tobě,
ať žiješ kdes, ať hniješ v hrobě.*⁷⁹

Dostáváme se do doby, která Krchovského ovlivnila nejvíc, jelikož v ní žil. Vzhledem k historické, kulturní a především politické situaci v Čechách za totalitarismu měli básníci, pokud chtěli být oficiálně vydáváni, velmi omezené možnosti. Za těchto podmínek se pak tvorba mnoha autorů přirozeně blížila k dědictví prokletých básníků, dekadentů a buřičů⁸⁰. Autoři samozřejmě

⁷⁷ KARÁSEK ZE LVOVIC, J.: *Básně z konce století*. Thyrsus, Praha, 1995. str. 95

⁷⁸ Není zcela jisté, kdy vlastně František Gellner zemřel. Známo je pouze to, že v srpnu 1914 narukoval a odjel na frontu, kde byl u svého pluku od 13. 9. 1914 veden jako nezvěstný.

⁷⁹ GELLNER, F.: *Básně*. Carpe diem, Brumovice, 2006. str. 269

⁸⁰ MACHOVEC, M.: Šestnáct autorů českého literárního podzemí (1948 – 1989), in *Literární archiv*. Praha, roč. 25, 1991. str. 42

nemohli své názory a pocity projevovat veřejně, zrodila se undergroundová (podzemní) literární tvorba. Toto období dodalo dekadentnímu ladění básní Krchovského nový prvek: jemnou ironii a sebeironii⁸¹.

S tvorbou básníků undergroundu má tvorba Krchovského společných mnoho rysů: s Petrem Placákem ho pojí především jemný smysl pro humor a mystifikaci. V souvislosti s těmito dvěma autory můžeme hovořit o jakémisi metahumoru, v němž jsou vážnost a ironie k nerozeznání splétány a míseny. Bez ohledu na značné rozdíly v poetice je patrná souvislost s některými díly Ivo Vodseďálka⁸². Zřejmá je i inspirace tvorbou učitele Krchovského Egona Bondyho.

Poezie Egona Bondyho i básnická tvorba Krchovského mají minimálně jeden společný atribut: negativistické úvahy nad vlastní existencí, pocity bezvýchodnosti, které Bondyho lyrický subjekt (stejně jako Krchovského) často a rád utápí v alkoholu. Oba tito autoři si libují v absurdních situacích, respektive v běžných životních situacích absurdně pojatých, ze kterých je patrná hořkost a existenciální podtext, např. v básni Egona Bondyho *Před odjezdem na houby 14. 8. 1964*, kde se lyrický subjekt pateticky loučí se svou milou a ujišťuje ji o své hluboké lásce; zde vidíme i protiklad s tvorbou Krchovského, jehož lyrický subjekt takto vroucně lásku nikdy neprojevuje.

*Odjíždím milá
na dalekou cestu
z níž už se nevrátím
takový jaký jsem byl
ale obohacen hlubokými zklamáními
a reumatismem a hladový (...)*

⁸¹ Tamtéž, str. 70

⁸² Tamtéž, str. 70

*(...) Buď zdráva a čekej na mne
však já se vrátím i po stu letech
a budu chtít být jen s tebou
s tebou
a s tebou*

Z.⁸³

Nápadný je vliv Bondyho na Krchovského zvláště v oblasti otevřeného popisování sexuálních potřeb, barvitého líčení pohlavního aktu a celkově vulgárního vyjadřování; tyto aspekty jsou nejzřejmější v *Deníku dívky, která hledá Egona Bondyho*; může se zdát, že Bondy v této oblasti zašel mnohdy dále než Krchovský. Pro Krchovského je sex prostředkem, jak dát najevo svou (resp. lyrického subjektu) znučenost, popř. sobeckost. Bondy v často drsném *Deníku dívky, která hledá Egona Bondyho* odhaluje svou zdecimovanost tehdejším režimem; zvolil sexuální tematiku, aby tak vyjádřil pocity osoby, ze které komunismus udělal „prostitutku“.

*Šla jsem rosou po jateli
zřela zadek vzácné běli
Mrdala tam zlevoboka
krásná holka modrooká⁸⁴*

A jaký má Krchovský vztah k dnešní básnické tvorbě? Určitou představu o tom nám může nabídnout úryvek z rozhovoru Ivana Wernische s Krchovským:

⁸³ BONDY, E.: *Básnické dílo svazek V.* Pražská imaginace, Praha, 1991. str. 57

⁸⁴ BONDY, E.: *Básnické dílo svazek VI.* Pražská imaginace, Praha 1991. str. 13

I. W.: Kdo z vašich vrstevníků mezi českými poety je vám blízký, a kdo z těch ještě mladších vás zajímá? Nemyslím ale ty, kteří vás napodobují.

J. H. K.: Neznám nikoho, kdo by mě napodoboval. A blízký mi není snad nikdo. Z mých vrstevníků, ani z těch mladších. – Ale abych nekřivdil... Líbilo se mi, co psal Jáchym Topol, než se dal na prózu. – A ještě mě svého času zaujal... dnes už nevím, jak píše, ale svého času mě aspoň záběrem zaujal Martin Langer.⁸⁵

Přestože na tvorbu J. H. Krchovského měla vliv celá řada básníků, jejichž ohlas je v básních více či méně zřetelný, podařilo se mu vytvořit si zcela osobitý, výrazný styl, díky němuž si získal oblibu velkého množství čtenářů.

⁸⁵ WERNISCH, I.: Ještě nejsem tak blbej, abych mohl být slavnej (povídání s J. H. Krchovským). *Literární noviny*. Praha, 2. 7. 1997. str. 13

4. Formální stránka, versologický rozbor

Je známo, že Krchovského verše jsou po formální stránce velmi propracované. Sbírky, v jejichž názvu se objevuje slovo „valčík“ (*Valčík s mým stínem*, *Nové valčíky*), evokují tímto svým názvem jednak atmosféru přelomu devatenáctého a dvacátého století a jednak fakt, že básníkovým oblíbeným metrem je daktyl.⁸⁶ Podle Miroslava Červenky je daktyl v Krchovského poezii mluvčím ironizovaného světa operetní elegance a lesku, ošoupané, zbanalizované oddanosti kráse, která se vzájemně popírá se světem dolní poloviny těla, orgánů zažívání a sexuality, jemuž se dostává hlasu v přímých významech slov a celkově v motivice básní. Zároveň Červenka upozorňuje na fakt, že Krchovský dovedl z tradičního, dávno zapomenutého veršového útvaru vydobýt netušenou významovou aktivitu, s níž se sotva může srovnávat cokoli z toho, co soudobým autorům poskytuje jejich „nadobro zmechanizovaný a snadninký verš volný“⁸⁷. Jiří Trávníček rovněž vidí hlubší smysl ve volbě Krchovského psát verše v daktylském metru. *Nepodstatný není ani čtyřstopý daktyl (veršový rozměr textu), sám o sobě co do výběru slov velice náročný, krajně stylizovaný, a tudíž navozující významy tvořenosti, stylizační dovednosti, dokonalého zvládnutí „řemesla“*⁸⁸.

Přestože v Krchovského básnické tvorbě převažuje daktyl, není to výhradně jediná stopa, již u něj můžeme najít. V některých případech narazíme i na kombinaci daktylu a trocheje, ale daktyl je vždy dominantní.

⁸⁶ PILAŘ, M.: J. H. Krchovský: Noci, po nichž nepřichází ráno, in HRUŠKA, P. a kol.: *V souřadnicích volnosti*. Academia, Praha, 2008. str. 97

⁸⁷ ČERVENKA, M.: *Z večerní školy versologie IV: daktyl*. Ústav pro českou literaturu AV ČR, Praha, 1999. str. 93

⁸⁸ TRÁVNÍČEK, J.: „...vůbec si nevěřím a tudíž věřím si“. *Iniciály*. Praha, č. 33, 1993. str. 49

MARASMUS? ASKEZE?! UŽ MĚ TO NEBAVÍ!

stejně tak celibát, ten mne sral po léta

nevím, proč Březina nezůstal Jebavý

*může snad krásnější jméno chtít poéta?*⁸⁹

Na této ukázce můžeme vidět zcela dokonalý, čistý daktyl; příkladů výhradního použití této stopy bychom samozřejmě mohli najít v díle Krchovského mnohem více. S kombinací daktylu a trocheje se setkáme např. v básni Veškeré psaní dnes zdá se mi pitomé (viz kapitola o motivu smrti).

Chceme-li se věnovat formální stránce Krchovského poezie, musíme se zaměřit také na typografickou úpravu jeho básní. Často nás upoutají první řádky, které bývají psány formou verzálek; tyto první řádky, ať jsou už zvýrazněny verzálkami, nebo ne, ostatně tvoří název básně, jde tedy v podstatě o incipit. Dalo by se říci, že básník užitím velkých písmen vytváří jakýsi slogan či heslo, které je svým způsobem absurdní, protože při prvním čtení nezvažujeme kontext dalších veršů, ale vidíme často jen text psaný verzálkami. Kromě tohoto rysu je nápadné i hojné užití interpunkčních znamének.

TEĎ, PRVNĚ V ŽIVOTĚ! – V ŽIVOTĚ?! PRVNĚ SNAD...

poprvé ucítím najednou žár i chlad

– není moc nabito... A ještě aby to!

*(zbylá část průvodu šla kouřit na hřbitov) (...)*⁹⁰

Na první pohled je patrné, že užitím velkého množství interpunkčních znamének se značně zvyšuje expresivita básně. Použitím dokonalé daktylské formy dostávají básně spád a jsou ráznější, přesnost veršů jim dodává větší údernost; pocit určité naléhavosti však dokáže vyvolat i vykřičník, popř. jeho

⁸⁹ KRCHOVSKÝ, J. H.: *Noci, po nichž nepřichází ráno*. Host, Brno, 1997. str. 82

⁹⁰ KRCHOVSKÝ, J. H.: *Leda s labutí*. Host, Brno, 1997. str. 55

kombinace s otazníkem. Pomlčky a tři tečky zase ukazují na nedořečenost a náznak v poezii obecně. Básník rovněž nectí jednu z obvyklých norem při práci s interpunkčními znaménky, a sice, že po užití těchto znaků by mělo v další větě následovat na počátku velké písmeno. Téměř v žádné básni Krchovského se tak neděje. Různým kombinováním interpunkčních znamének si ale autor svým způsobem „hraje“ i s významem básně, případně s tím, jakou bude vyvolávat ve čtenáři náladu. I na této rovině se tedy projevuje Krchovského mistrovská práce s jazykem a formou.

*Oči jak magnety, napětí šílené
– co se jí hlavičkou (nebo čím) honí? ...
ještě je čas říct: Spi! – Od této chvíle ne
...k ránu se zbláznila. Já taky. – Do ní⁹¹*

Tato ukázka obsahuje čtyři verše a 11 interpunkčních znamének. V prvním verši má čárka syntaktickou platnost, proto se jí nijak zabývat nebudeme. Ve druhém verši nás hned na začátku upoutá pomlčka, dodávající verši zvláštní dynamiku. Otazník zde tradičně ukazuje na otázku, tři tečky jakoby natahují čas a znázorňují, že lyrický subjekt přemýšlí. Třetí verš obsahuje nevlastní přímou řeč. Zajímavá je pomlčka, která přetíná časový úsek básně (ještě je čas – a teď už ne). Čtvrtý verš začíná třemi tečkami, které opět oddělují časový úsek, ale ne tak razantně jako pomlčka ve verši předchozím, spíše stupňují napětí. Kratičké věty oddělené tečkami evokují úspornost, říkají jen to nejdůležitější bez zbytečných slov okolo. Pomlčka tentokrát ukazuje výsledný děj. Abychom lépe pochopili a názorně viděli, jak jsou v této básni (a tudíž i v ostatních básních Krchovského) interpunkční znaménka důležitá pro vyjádření emocí a i pro lepší pochopení sémantiky, ukažme si, jak by vypadala tato báseň bez dynamizujících interpunkčních znamének.

⁹¹ KRCHOVSKÝ, J. H.: *Nad jedním světem*. Brno, Host, 2004. str. 39

*Oči jak magnety, napětí šílené
co se jí hlavičkou (nebo čím) honí?
ještě je čas říct: Spi! Od této chvíle ne
k ránu se zbláznila. Já taky. Do ní⁹²*

Rozdíl vidíme na první pohled. Od třetího verše báseň postrádá onu potřebnou kontinuitu a koherenci, napětí a spád, je méně zajímavá, nevyjadřuje prakticky emoce, které přitom hrají v poezii Krchovského velmi důležitou roli. První verze básně (s původní interpunkcí) působí na první pohled možná poněkud chaoticky, když si ji ale důkladně přečteme, zjistíme, že každý vizuální prvek tu má svou přesnou funkci a tudíž i opodstatnění.

Takto nejlépe pochopíme, jak mistrovsky a s jakým minimalismem dokáže Krchovský využít formálních detailů. Vypjaté emoce? Naléhavost, zoufalý výkřik? Co jej může vyjádřit lépe než dva vykřičníky vedle sebe. Pauza v ději, výsledek děje, oddělení časového úseku? Netřeba slov, stačí jen tři tečky či pomlčka. Je zřejmé, že pro Krchovského jako autora představuje formální stránka poezie jeden ze zásadních významových činitelů básně.

⁹²

Tamtéž, str. 39

5. Porovnání s poezií Lud'ka Markse

Stejně jako J. H. Krchovský bývá za neodekadentního autora považován i Luděk Marks (nar. 1963). Je to český básník, literární kritik a redaktor, představitel nejmladší básnické generace undergroundu (stejně jako Krchovský). Publikoval v samizdatu, podílel se na redakci kulturní přílohy v samizdatovém časopise Vokno. Používal pseudonym Jan Kahan. Známe je i jako dokumentátor Památkového ústavu v Ústí nad Labem a správce kostela svaté Kateřiny u Libotenic za Roudnicí. Je zastoupen v básnické antologii *Už na to seru, protože to mám za pár* (1985, sestavil Andrej Stankovič) a v *Almanachu básníků pražského undergroundu – 9x KONTRA*. I když bývá srovnáván s Krchovským, nepodařilo se mu dosáhnout takového literárního věhlasu (pravděpodobně i z toho důvodu, že jeho tvorba není tak rozsáhlá). Poetice Krchovského se blíží zejména proto, že jeho básně obsahují typický undergroundový razantní cynismus, parodičnost, ale i snivou poetičnost a rád používal klasické druhy metra. Vydal sbírku *Stín svícnu*, autorem předmluvy je zde Ivan Wernisch.

Dalším bodem, v němž můžeme spatřit podobnost Markse s Krchovským, je, že některé básně obou těchto autorů byly zhudebněny. Zatímco Krchovský má dokonce i svou vlastní skupinu, jméno Lud'ka Markse je spjato s kapelou Invalidní důchod (již neexistuje). Tato skupina se rozhodla zhudebnit poezii Lud'ka Markse především z toho důvodu, že jejím vedoucím byl po celých deset let její existence Marksův bratr Jiří. Součástí dvojalba *Cvetnaja/Noc co noc* kapely Invalidní důchod je i autorské čtení Lud'ka Markse (konkrétně na druhém z těchto alb).

Motivika Krchovského a Markse je velmi podobná. Jejich básně jsou plné sexu a smrti. Odlišnost můžeme spatřit mimo jiné u lyrického subjektu. Zatímco básně Krchovského jsou často egoistické a sebeironické, ve většině z nich mluví lyrický hrdina sám o sobě, u Markse není tato funkce tolik

výrazná. Jeho subjekt⁹³ většinou funguje jako pozorovatel okolního dění, mluví o sobě výrazně méně často, než je tomu u Krchovského. Pokud jde o vyjadřování emocí, pak kromě explicitního vyjádření lyrického subjektu můžeme narazit na jakýsi statický popis pocitů bez konkrétního mluvčího, který se u Krchovského nevyskytuje.

SÍLA DLANÍ

*Když klesne hlava do dlaní
a třou ji prsty zpocený
tvář vykouzlí škleb zkrocený
a o nehty se poraní*

*Pak bolest jazyk prohání
však nářek bývá bezcenný
když klesá hlava do dlaní
a třou ji prsty zpocený (...)⁹⁴*

Pokud nechá Marks promluvit lyrický subjekt, bývá jeho vyjádření často stejně vulgární, jako u Krchovského. U lyrického subjektu Markse ale nenajdeme onen provokativní prvek, který zvyšuje atraktivitu básní Krchovského, a sice již zmiňované chechtavé echo. Oba básníci přitom pracují s vulgárními slovy podobným způsobem; slouží jim nejčastěji k vyjádření silné expresivity pocitů lyrického subjektu.

*Jsem rozvalená kaple
chodí do mě srát a mrdat*

⁹³ ČERVENKA, M.: Fikční světy lyriky, in *Na cestě ke smyslu: poetika literárního díla 20. století*. Torst, Praha, 2005. str. 751

⁹⁴ MARKS, Luděk: *Stín svícnu*. Sdružení na podporu vydávání časopisů, Praha, 1994. str. 42

*Jak sebe vynášet
jak sebou nepohrdat⁹⁵*

Pravděpodobně díky Marksovu pozitivnímu vztahu k náboženství se diametrálně liší jeho přístup k Bohu. Zatímco u Krchovského všudypřítomný nihilismus prakticky vylučuje pokoru ke křesťanským autoritám, u Markse je tomu naopak. Jednu ze svých básní dokonce věnoval Janu Dusovi, *faráři bez státního souhlasu, vězněnému bez soudu*⁹⁶. V Marksově poezii jsou náboženské motivy uplatňovány častěji a lyrický subjekt nemá problém vyjádřit svou oddanost Bohu; když se k němu obrací, nedává mu najevo své pohrdání, naopak v něm vidí vyšší autoritu, před níž dokáže „sklonit hlavu“. Rád používá motiv katedrály a básním dává názvy evokující dojem církevních písní (např. Chorál A – Moll), či je přímo v názvu nějakým způsobem spojuje s osobami, které mají s náboženstvím co do činění (výše zmíněný farář, bílí kanovníci); také s oblibou pracuje s latinskými názvy, což opět vytváří dojem jakéhosi duchovního rozměru.

*Před obrazem Posledního soudu
vždy pokorně pokleknu můj Pane
Jsou věci Tebou předem krutě dané
zdály se neskutečné ale jsou tu⁹⁷*

Něco, s čím se u Krchovského prakticky nesetkáme, jsou otevřené politické narážky. U Markse však najdeme básně (a není jich málo; motiv politický by se dal považovat za jeden z ústředních v Marksově tvorbě), v nichž dává nepokrytě najevo svůj odpor k totalitnímu režimu a znechucení lidmi, kteří se komunismu poddali, jako například v básni

⁹⁵ Tamtéž, str. 43

⁹⁶ Tamtéž, str. 48

⁹⁷ Tamtéž, str. 36

V MALOMĚSTSKÉM PŘEDMĚSTÍ, kterou věnoval občanům Rokycan. V ní dává Marks najevo svůj odbojný postoj k autoritám komunismu, nepřipouští si žádný strach z úředníků sloužících režimu (pravděpodobně oni „palácoví čokli“), kterým naprosto pohrdá. Poslední verš je možno interpretovat jako metaforu, v níž básník implicitně označuje komunismus jako svinstvo; rovněž pod onou důchodkyní, která rozčiluje lyrický subjekt tím, že jej bez přestání pozoruje, můžeme vidět jasný náznak neustálé kontroly ze strany tehdejšího režimu, jehož příchod zobrazuje první strofa (vkrad se stín i nenadálé šero). Jako důchodkyni v hubertusu označil básník režim pravděpodobně proto, že tak chtěl naznačit jeho sešněrovanost a neprogresivnost. Co by rád udělal s dobovým režimem, nastiňuje Marks nejlépe ve třetí strofě, zároveň zde projevuje svou bezmoc; nehodlá se však zcela vzdát, naznačuje poté, že bude proti režimu bojovat literární tvorbou, jejíž sílu si plně uvědomuje. V tomto ohledu se Marks od Krchovského liší a více se jím blíží tvorbě např. již zmiňovaného Egona Bondyho.

*Já nevěděl už o čem psát
a vzteky hryzal ret a pero
a nudou se mi chtělo spát
když do pokoje stín se vkrad
a s ním i nenadálé šero*

*Tak načutnout tu starou svini
co drbe mě jsem dostal chuť
jak zetlelou a puklou dýni
však státní zákon jinak míní
a přísně praví: hodný bud'!*

*V tom zahlédl jsem před oknem
stát špejlonovou důchodkyni
jak v hubertusu promoklém
mi přes plot vejrá monoklem
a sleduje můj pohyb v síni*

*Ty chudáku co v bídě hniješ
chceš kárat slušné občany
ty který ze dne na den žiješ
co nevyděláš nepropiješ
a nechceš vstoupit do strany*

*Však nebývám hned posraný
když palácovej čokl štěkne
mám ze slov řetěz schovaný
zlem nenávisti kovaný
i stará fena pod ním změkne*

*Jen směle směle Mám tak rád
když v řiť mi civěj věčně mladé
a svůdné krásky plné vnaď
Já nevěděl už o čem psát
a tolik svinstva je tu všade⁹⁸*

Motiv sexu u Markse zdaleka není tolik výrazný, jako u Krchovského. Jde u něj Markse častěji o milostný cit mezi lidmi, který může mít jak kladnou, tak zápornou hodnotu; častěji však jde o hodnotu zápornou. Pokud už mluví o sexu, pak většinou nejde o milostný akt, ale prostou soulož, což Marksovu poezii sblížuje s tvorbou Krchovského.

*Lavina demence překryla skrčence
milenky po šichtě lámou své milence
Umělá hmota cín zinek a olovo
rum vodka zvracení soulož a hotovo⁹⁹*

Velmi podobný prvek u obou autorů je propojení motivů sexu a smrti, oba básníci s ním rovněž pracují obdobným způsobem. Velice výrazně se tento rys uplatňuje například v následující Marksově básni; lyrický subjekt zde dokonce zaujímá podobné pohrdavé stanovisko k ženě, s níž má styk, jako bývá zvykem u lyrického hrdiny Krchovského.

SVĚTLU VSTRŽÍC

*Někdy jsem mystik
někdy chci mít styk
miláčku*

*Párkrát tě „vobjet“
a vztah je opět
na sračku*

⁹⁸ Tamtéž, str. 77

⁹⁹ Tamtéž, str. 79

*Když jiní o zem
bijou tvým torzem
říkám si*

*Vleklé dny plynou
jdu s vinnou slinou
na vestě*

*Snad má spermie
v těle té zmije
nezkvasí*

*Za zpěvu hyen
krematoriem
k nevěstě¹⁰⁰*

Zatímco lyrický subjekt Krchovského bývá nespokojen převážně sám se sebou, Marksův lyrický hrdina je zhnusen okolním děním, což nejraději vyjadřuje zvracením. Oba však mají společnou zálibu v alkoholu. Z Marksových básní lze cítit větší hořkost nad životem; Krchovský se často prezentuje jako jednoduše životem znuděný člověk. Jak již bylo řečeno, role lyrického subjektu celkově není u Markse tak stěžejní jako u Krchovského; nepřítomnost chechtavého echa mu navíc dává zcela jiný rozměr.

Co se týče prostoru a času, Marks v mnoha básních udává přímo konkrétní místo, kde se odehrávají (např. Praha). V případě básní napadajících komunistický režim jde i o relativně určitý čas. Marks se, stejně jako Krchovský, příliš nezabývá popisem krajiny, které jsou místem děje jeho básní. U Krchovského hraje hlavní roli krajina vnitřní, tj. vnitřní svět lyrického subjektu. Vzhledem k tomu, že Marksův lyrický subjekt se často obrací k někomu dalšímu, k němuž promlouvá, není zde jeho vnitřní svět tolik prezentován, i když samozřejmě není zdaleka potlačen.

Marksovy básně se, oproti básním Krchovského, neodehrávají v tak velké míře na hřbitově. Sice se u něj v souvislosti s motivem smrti hřbitovy vyskytují, Marks jim však nepřisuzuje tak zásadní význam jako Krchovský.

V souvislosti s básnickou tvorbou Markse se pravděpodobně nedá tak jednoznačně mluvit o nihilismu. Ano, básník sice zjevně pohrdá dobou, v níž

¹⁰⁰

Tamtéž, str. 55

žije, což se v jeho básních odráží nejviditelněji, to je ale dáno politickou situací; je schopen přiznat, že existuje Bůh, dokonce se k němu s pokorou obrací, tudíž dává najevo, že jsou hodnoty, které respektuje. Tím se od Krchovského liší.

U Markse můžeme najít básně, které se svou atmosférou, náladou i výrazovými prostředky nápadně podobají tvorbě Krchovského, a v nichž dává jasně najevo své pocity bezvýchodnosti, pochyby o vlastní existenci, marnost veškerého konání, zoufalství a destrukci. Velice podobná je například báseň Tíseň; zde je možné hovořit o nihilistické tendenci.

*Neraduji se již vůbec z ničeho
nic už taky není vše je zničeno
A když z Ničeho se snažím vzkřísit Così
Nic jen ironicky vzkřikne Kdo jsi!
Kdo jsi že mi nohou čeríš hladinu
kdo jsi tvore nicotný a prázdný
Pouhé nic jež opěvuješ básní
jemuž slovy leštíš matnou patinu¹⁰¹*

Velmi zajímavý je fakt, že Marks přiznává, že byl ovlivněn odkazem dekadentních básníků. Důkazem pro nás může být jedna z jeho básní, kterou věnoval nejznámější české básnířce z období dekadence, Irmě Geisslové. V Sonetu pro Irmu Geisslovou se k ní Marks obrací jako ke své ženě; volá ji, ale zcela marně; hledá u ní útěchu, vysvobození z nesnesitelné reality. V poslední strofě jako by svou existenci odkazoval dekadenci, poslední verš je možno interpretovat jako touhu po smrti. Tím, že Marks věnuje některé své básně určitým osobám či alespoň nějakému okruhu osob, se rovněž zcela liší od Krchovského.

¹⁰¹ Tamtéž, str. 33

SONET PRO IRMU GEISSLOVOU

*Trýznivým tichem vzbuzený
do dne či noci nepoznám
šedá tma padla na stěny
jsem blízko tebe nebo sám*

*Ozvi se Kde jsi ženo má
vrací mi tichá ozvěna
všude jen tma a jenom tma
šedá sněť leze po stěnách*

*Hodiny jdoucí k poledni
dvanáctou brzy odklovou
nevěřím že se rozední*

*Vysychá zvolna moře dní
šeptám si s Irmou Geisslovou
UDEŘTE V BUBNY POHŘEBNÍ!¹⁰²*

Odkaz dekadentních autorů a buřičů je z Marksovy tvorby zřejmý i v jiných ohledech, například již zmíněnými politickými narážkami či častým užitím hospodského prostředí se podobá dílu Františka Gellnera. Motivy rozkladu (které nejsou příliš typické pro dílo Krchovského), místy nemocí, krve a vyjádřením barev a smyslových vjemů se blíží i již zmiňovanému Jiřímu Karáskovi ze Lvovic či Karlu Hlaváčkovi, dokonce jsou někdy až symbolistní. Následující báseň Vteřiny se i formálně velmi podobá tvorbě těchto dekadentů.

¹⁰²

Tamtéž, str. 44

*Ke slatině žilnatého bělma očí přisátá jsem pijavka
Ruce jako ozubené srpy kosí kudrliny provlhlé
Ocelová vrata hlodá z mého nitra šlehající lučavka*

*Výkřiky jak údery mŕ do luceren zdobících zdi
rozpadlé
sekají a porcují čas ranami do týla rajske samoty
S nimi žlázy rozkoše se plní pěnou krve vášní
vybledlé (...)¹⁰³*

Nelze říci, že by básně Luďka Markse byly z hlediska versologie tolik propracované jako u Krchovského. Autor sice také s oblibou pracuje s daktylem, popř. daktylotrochejem, nicméně není možné jednoznačně vztáhnout tento rys na nějaký větší úsek Marksovy tvorby; dá se říci, že se vyskytuje spíše nahodile. Z hlediska výběru metra je tedy Marksovo dílo velmi pestré, neomezuje se pouze na daktyl či daktylotrochej. Krchovského básně jsou oproti Marksovým velmi pravidelné, nadneseně řečeno až hudebně přesné; jednotlivé verše mívají stejný počet slabik, nebo se pravidelnost střídá ob verš. U Markse převažují verše rytmicky nepravidelné, můžeme však nalézt příklady, jejichž versologická výstavba je Krchovskému velice podobná. Uvedme si ukázkou z básně Hvězdnaté valčíky; Marks zde (podobně jako Krchovský) upozornil již názvem na pravidelnou výstavbu veršů na daktylském principu. Hned v první strofě však vidíme, že ani zde není dodržován příliš striktně.

*Hvězdnaté valčíky městem jdou
zdobený bídou a žebrotou*

¹⁰³

Tamtéž, str. 58

*Blaženě ulehnou v místech kde se
lopotí liliput s lopatou*

*Ráz dva tři šli bratři krok sun krok
brouká si liliput celý rok
Kolem své lopaty valčík tančí
jako by ochutnal pivní mok*

*Vyměnil část těla myslící
za tu co vypouští stolicí
Z obra tak liliput zůstal pouhý
před obry se strachy krčící*

*Klapyty klapyty klapy klap
utekl z lijáku pod okap
klape a klopýtá živá kladka
klepety živí se skleslý krab¹⁰⁴*

Můžeme si všimnout, že básně Markse bývají většinou rozsáhlejší, než jak tomu bývá u Krchovského. Každý obou autorů tak potřebuje jiný prostor, aby mohl vyjádřit svou myšlenku.

Z vizuálního hlediska nejsou básně Markse tolik expresivní jako tvorba Krchovského. Velmi zřídka užívá dynamizujících interpunkčních znamének, vlastně neužívá interpunkci vůbec. Takto graficky ztvárněné básně pak působí dojmem nepřetržité kontinuity. Pokud chce básník zdůraznit význam některého ze slov či upozornit na začátek nové věty, použije obyčejně velké počáteční písmeno.

¹⁰⁴

Tamtéž, str. 73

*(...) Tam Kámen Písek Ruka Ústa
a prašná cesta smutných pohledů
Zde Tíseň nazývá se můj stav
Ne Nedokážu to Ne Nesvedu (...) ¹⁰⁵*

Abychom ale nebudili dojem, že hledáme pouze rozdíly v tvorbě Markse a Krchovského, uveďme si jeden formální rys, jenž lze najít u obou těchto básníků, a sice ten, že s oblibou zvýrazňují první verš svých básní verzálkami, čímž jej zcela zřetelně odlišují od ostatního textu. Tento zvýrazněný první verš také slouží u obou básníků jako název celé básně. I zde však tato podobnost není úplně jednoznačná; Krchovský tento způsob odlišení textu používá častěji než Marks.

Jedna báseň Markse se svou grafickou podobou zcela vymyká nejen převážné části jeho tvorby; u Krchovského se s ničím podobným nesetkáme. Marks zde zkombinoval neobvyklou grafiku básně s akrostichem, dokonce báseň takto pojmenoval. Název je tedy neobvykle graficky ztvárněný; na počáteční písmeno A navazuje jednak první verš a jednak název. Ve strofě jsou první písmena navíc zdůrazněna tučným řezem písma. Tento akrostich tak vytváří dvě slova: akrostich (název) a AIDS, což je téma této básně. Možností, jak interpretovat podobu názvu, je mnoho; s ohledem na téma básně může naznačovat např. schody na onen svět, či naopak sestup (zdravotní, společenský) člověka, který AIDS onemocní, potažmo sestupnou tendenci úrovně celého lidstva. Tuto báseň je částečně možné považovat za kaligram. Z tohoto hlediska lze tedy Markse považovat za většího experimentátora, než je Krchovský.

¹⁰⁵

Tamtéž, str. 47

H
C
I
T
S
O
R
K

Ani zabíjet se více nemusí

Idiotsky tupé plémě

Dnes kdy výkaly ho vlastní udusí

Sedí v loužičce jak štěně¹⁰⁶

Vzhledem k tomu, že Marks a Krchovský jsou si blízcí i generačně a oba jsou označováni za neodekadenty, objevují se v jejich díle stejné prvky jako smrt, sex, milostné vztahy; každý z nich však s těmito tématy pracuje jinak, i když se místy jejich způsoby práce navzájem nápadně podobají. Samozřejmě zde můžeme najít i celou řadu odlišností: například, že Krchovský neužívá ve své poezii tak otevřené politické narážky; určité tendence k tomuto rysu bychom snad mohli nalézt v jeho rané tvorbě, rozhodně jej však nelze považovat za významnější. Oba tito básníci s oblibou užívají vulgarismů. Zatímco básně Krchovského jsou si všechny velice podobné, Marksova tvorba je mnohem pestřejší, a tudíž i překvapivější. Čtenář si přečte triviálně vulgární báseň plnou zvracení, fekálních motivů a sprostých slov – otočí stránku a zde najednou vidí mysticky temnou, dekadentní až symbolistní báseň. Každý z těchto básníků také vdechl své poezii trochu jinou atmosféru a klade jiný důraz na jednotlivé motivy. Přestože jsou oba považováni za neodekadenty a jejich díla mají mnoho společného, rukopis těchto autorů se zcela přirozeně

¹⁰⁶

Tamtéž, str. 65

v mnoha ohledech liší. Pokusíme-li se porovnat kvalitu básní Krchovského a Markse, pak větší preciznost, spád, dokonalá psychologie lyrického subjektu, výstižnost a celková čtivost spočívající i v geniální jednoduchosti dělají lepšího básníka z Krchovského; Marksova poezie je s ohledem na tyto aspekty spíše průměrná.

Uzavřeme tuto kapitolu Marksovou básní *Útěcha příteli*, kterou je možno v našem kontextu a na základě toho, co o obou básnících víme, interpretovat jako promluvu jednoho neodekadentního básníka ke druhému podobně tvořícímu autorovi, a sice k J. H. Krchovskému.

<i>Já a ty jsme ti co asi</i>	<i>Čím své hříchy odčiníme</i>
<i>všude jenom překáží</i>	<i>my sobecké potvory</i>
<i>Společně jsme nazýváni</i>	<i>Ani jeden neumíme</i>
<i>prapodivnou pakáží</i>	<i>opravovat traktory</i>
<i>Cesta po níž vyšli jsme se</i>	<i>Jen jediným bychom oba</i>
<i>bývá scestnou značena</i>	<i>mohli přispět do mlýna</i>
<i>Společnost se tímto činem</i>	<i>Vypůjčit si na spalovné</i>
<i>cítí velmi dotčena</i>	<i>a vylétět z komína¹⁰⁷</i>

¹⁰⁷

Tamtéž, str. 80

6. Závěr

Prvky, které činí poezii Jiřího Hásky Krchovského výjimečnou a oblíbenou, jsou práce s tabuizovanými tématy, dekadentní ladění a v neposlední řadě mistrovsky minimalizované vyjadřování. Analyzovali jsme stěžejní motivy jeho tvorby, kterými jsou smrt, sexualita, nihilismus a specifická role lyrického subjektu; tato analýza nám odhalila různé varianty básnickovy práce s těmito tématy; tyto varianty jsou většinou determinovány postavou lyrického subjektu, jeho vnitřním světem a náladami.

Krchovský formuluje své myšlenky do rytmicky přesných veršových celků. Jeho tvorba je jedinečná i tím, že každá jeho báseň má svůj příběh s často velmi překvapivým a vtipným koncem. Nepoužívá žádných nadbytečných slov, která by mohla čtenáře zmást, nebo dokonce nudit. Slova v básních Krchovského do sebe zapadají jako ozubená kolečka ve strojků hodin. Autor důmyslně propojuje dekadentní motiviku se současným jadrným jazykem. Expresivitu svých básní zvýrazňuje užíváním dynamizujících interpunkčních znamének; pracuje s nimi přitom tak, že nevytváří rušivý dojem ani neoslabují přehlednost básně.

Srovnání s tvorbou současníka Krchovského, Luděka Markse, nám přineslo přesně vyrýsovaný obraz toho, co dělá z Krchovského tak oblíbeného autora, zatímco Marks je téměř neznámý. Je to právě ona snaha vyjádřit lidské pocity. Krchovský se vyjadřuje přesně, vystřeluje slova jako šípy, které nikdy neminou svůj cíl a řeknou upřímně vše, co je potřeba – nic víc. Marksovy básně sice také mají své příběhy a jsou svým způsobem zajímavé, ale nedokážou čtenáře zasáhnout na těch správných místech. Určitým důvodem úspěchu Krchovského básní je i to, že pro běžného čtenáře představují jeho básně absurdní pohled, vyhrocený, stylizovaný, nereálný. Je to jako průnik do jiného světa. Čtenář tak vlastně cítí i jistou převahu, fakt, že „jeho se to netýká“ a může se tomu tedy smát.

Báseň by zároveň měla vždy určitým způsobem provokovat, aby byla úspěšná, a to se Krchovskému plně daří. To vše jsou důvody, proč je jeho poezie tak populární.

Anotace

Příjmení a jméno autora: Kropáčová Lucie

Název katedry a fakulty: katedra bohemistiky, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Název diplomové práce: Poezie J. H. Krchovského

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Lenka Krausová

Počet znaků: 77 567

Počet příloh: 0

Počet titulů použité literatury: 33

Klíčová slova: Jiří Hásek Krchovský, Luděk Marks, sexualita, smrt, nihilismus, poezie, neodekadentní básníci, česká literatura 20. století

Tato bakalářská práce se zabývá básnickou tvorbou Jiřího Hásky Krchovského, jejími ústředními motivy, jako je smrt, sexualita, nihilismus atd. Primárně si klade za cíl analýzu všech dominantních aspektů jeho poezie, jako těchto motivů, dále versologický rozbor, zdroje inspirace a porovnání poezie Krchovského s tvorbou Luděka Markse; oba tito autoři bývají označováni jako neodekadentní básníci.

Bibliografie

Literatura primární

- BONDY, E.: *Básnické dílo svazek V.* Pražská imaginace, Praha, 1991.
- BONDY, E.: *Básnické dílo svazek VI.* Pražská imaginace, Praha 1991.
- GELLNER, F.: *Básně.* Carpe diem, Brumovice, 2006.
- HLAVÁČEK, K.: *Básně.* Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha, 1958.
- KARÁSEK ZE LVOVIC, J.: *Básně z konce století.* Thyrsus, Praha, 1995.
- KRCHOVSKÝ, J. H.: *Dodatky....* Host, Brno, 1997.
- KRCHOVSKÝ, J. H.: *Leda s labutí.* Host, Brno, 1997.
- KRCHOVSKÝ, J. H.: *Nad jedním světem.* Brno, Host, 2004.
- KRCHOVSKÝ, J. H.: *Noci, po nichž nepřichází ráno.* Host, Brno, 1997.
- KRCHOVSKÝ, J. H.: *Poslední list.* Petrov, Brno, 2003.
- KRCHOVSKÝ, J. H.: *Vše nejlepší.* Mat'a, Praha, 1998.
- MARKS, L.: *Stín svícnu.* Sdružení na podporu vydávání časopisů, Praha, 1994.

Literatura sekundární

- BALABÁN, M.; NYTROVÁ, O.: *Biblický třpyt v české poezii XX. století: Ohlasy nového zákona.* Kernberg Publishing, Davle, 2007.
- BALAŠTÍK, M.: Princip stínu (doslov), in KRCHOVSKÝ, J. H.: *Básně.* Host, Brno, 1998.
- BEDNAŘÍKOVÁ, H.: *Česká dekadence: kontext, text, interpretace.* Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno, 2000.
- BROŽOVÁ, V.: Jiří H. Krchovský [online]. *Slovník české literatury po roce 1945.* ÚČL AV ČR, 7. 9. 2009, [cit. 11. 4. 2010].
- Dostupné z
<<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=723>>.
- CAMUS, A.: *Člověk revoltující.* Český spisovatel, Praha, 1995.

- ČERVENKA, M.: *Z večerní školy versologie IV: daktyl*. Ústav pro českou literaturu AV ČR, Praha, 1999.
- ČERVENKA, M.: Fikční světy lyriky, in *Na cestě ke smyslu: poetika literárního díla 20. století*, Torst, Praha, 2005.
- HALADA, A.: Velký básník český J. H. Krchovský. *Tvar*. Praha, 21. 1. 1993. str. 10
- KOPÁČ, R.; NEJEDLÝ, J.: *Jezdec na delfíně: antologie české erotické literatury 1990 – 2005*. Concordia, Praha, 2005.
- KOŽMÍN, Z.; TRÁVNÍČEK, J.: *Česká poezie od 40. let do současnosti*. Masarykova univerzita v Brně, Brno, 1994.
- KŘIVÁNEK, V.: *Kolik příležitostí má báseň: kapitoly z české poválečné poezie 1945-2000*. Brno: Host 2007.
- LEHÁR, J. [et al.]: *Česká literatura od počátků k dnešku*. Lidové noviny, Praha, 1998. str.
- MACHALA, L.; PETRŮ, E.: *Panorama české literatury*. Rubico, Olomouc, 1994.
- MACHOVEC, M.: Šestnáct autorů českého literárního podzemí (1948 – 1989), in *Literární archiv*, Praha, roč. 25, 1991.
- NOVOTNÝ, V.: *Nová česká literatura I. (1990 – 1995) PRÓZA – POEZIE*. Pedagogické centrum, České Budějovice, 1995. str. 26
- PILAŘ, M.: J. H. Krchovský: Noci, po nichž nepřichází ráno, in HRUŠKA, P. a kol.: *V souřadnicích volnosti*. Academia, Praha, 2008. str. 97
- PILAŘ, M.: *Poezie J. H. Krchovského a Andreje Stankoviče* [online]. 25. 11. 2008. [cit. 15. 4. 2010].
- Dostupné z <<http://www.martinpilar.cz/view.php?cislocclanku=2008032501>>.
- RULF, J.: Z pocitů příkladného měšťáka. *Reflex*. Praha, 29. 11. 2001.
- SIRE, J. W.: *Za novými světy: průvodce světovými názory*. Návrat domů, Praha, 1993.
- TRÁVNÍČEK, J.: „...vůbec si nevěřím a tudíž věřím si“. *Iniciály*. Praha, č. 33, 1993.

WERNISCH, I.: Ještě nejsem tak blbej, abych mohl být slavnej (povídání s J. H. Krchovským). *Literární noviny*. Praha, 2. 7. 1997.